

nen. can. 135. de quo Molanus de Canon. Regular. lib. 2. cap. 41. & in terminis curati Populum regentis expressè in cap. 21. ut quisque presbyter, de vita & honest. Cleric. per hæc verba: *Ut quisque presbyter qui plebem regit, Clericum habeat qui seculum canat, & Epistolam & lectionem legat, & qui possint Scholas tenere, & admonere suos Parochianos ut filios suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam, quos ipse cum omni castitate erudiat.* Otiolitas enim Juvenum, cui contrariatur Seminariorum institutio, venenum Civitatis appellatur; à quibus otiosis hominibus Præses provinciam putare tenetur, l. 3. ff. de offi. Præsid. quia tales dissipant civitates, proverb. 26. Rubens in d. introductione, sive discursu ad scientiarum amatores, ad decis. de anno 1624. ex num. 314. De Juvenum verò educationis cura, primis seculis, Monachalium Religionum tempore B. Benedicti, & aliorum, observatur, illos quos vulgus Fratres appellabat, instituenda juvenutis curam suscepisse: quibus succedere in celebrioribus locis Mendicantium Religiones; præcipue S. Dominici Prædicatorum familia, non solum circa majores Theologie & Philosophiæ scientias, verum etiam circa inferiores; quo ipsi quoque laici consuebant; eo quod ad animarum conversionem per Civitates intendet S. Patriarcha; ut refert Ant. Poslev. Bib. select. lib. 1. cap. 10. Quid non hoc pacto scholæ Societatis JESU à S. Ignatio ejus fundatore conquirete fuerunt in toto orbe, præsertim in Indiis: & de Episcoporum cura, depravati populi emendationem procurantem, unum pro mille allegare sufficit S. Carolum Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem, & S. R. E. Cardinalem, quem præ cæteris vitutibus, Pastoralis sollicitudo gloriosum reddidit, Ecclesiæ universalis testimonio; qui ut Ecclesiæ Mediolanensis idoneos semper ministros haberet, amplissimum struxit Seminarium, ubi in litteris & pietate Juvenutis educaretur; teste Languercio de vit. & honest. Cleric. lib. 6. cap. 14. & pluribus exemplis exornat Beyerlinch in Theatro vite humane, tom. 7. lib. 5. verbo Schola: ubi de se ipso refert, quod Joannes Mitras Archiepiscopus Antverpiensis à Lovanio Anno 1625. pro Seminario suo adhuc indotato ipsum evocavit.

28. Causa verò hujus erectionis idem tradit Concil. Tridentinum in principio eiusdem capituli, per hæc verba: *Cum Adolescentium ætas, nisi rectè instituat, prona sit ad mundanas voluptates sequendas, & nisi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte ac sine maximo ac singulari prope modum Dei omnipotentis auxilio in disciplina Ecclesiæ perseveret.*

29. Ex quibus horum Seminariorum necessitas & utilitas de facili cognoscitur, cum naturæ nostræ ad malum pronitas in ea ætate custodia: l. si in certo, s. custodia, ff. Commod. ibi: *Nam interdum & hominis custodia præstanda est, si vitius commodatus est, vel eius ætatis in custodia indigeret, &c.* Ex quo tex. Accurf. & Alberic. ibidem num. 7. juncto Ant. Fabio quos sequitur Narbona in Annalibus Juris, anno 1. q. 1. nom. 21. rectè deducunt, pueros & juvenili ætate florentes maxima egerè custodia: de quo latissime Bobad. d. lib. 2. cap. 13. num. 62. ubi refert Divi Chryostomi verba homil. 38. in Mattheum, dicentis: *Otiola juvenutis impudenter educata, omni ferocissima bestia immanior est.* Cum ergo juvenutis benè educata sit, tamquam domus cæmentum erit, quod edificium confirmat, & bonos vite exitus producit; ut notatur Acofta de Procurat. Indiar. lib. 3. cap. 19. in fine, quem sequitur Solorzano in Politica Indiana lib. 2. cap. 27. vers. Las quales cedulas, fol. 229. & de hinc Indiar. 10. 2. lib. 1. cap. 26. ex num. 60. ubi plures citat. Quare maxime curandum est de pueroꝝ recta educatione: de quo plura invenies apud Lorinum in Acta Apost. cap. 7. vers. 22. & remissivè Barb. in Collect. ad Conc. dist. cap. 15. vers. in hoc Collegio, Tiraq. in l. 7. Connubial. plures apud Bobad. in polit. lib. 2. cap. 13. ex num. 62. Solorz. de Indiar. lre, tom. 2. dist. lib. 1. cap. 26. ex num. 64. & in polit. dist. cap. 27. in fin. Mendos. omnino videndus in lib. 1. Reg. cap. 1. num. 28.

anno 12. pag. 500. cum pluribus sequentibus.

Ex dictis ergo jam liquet, quod quando sermo in præfanti de Seminariis & eorum scholis habetur, propriè prout verbum sonat, de studiis literarum particulariter accipitur hoc vocabulum, licet hoc verbum schola plures habeat significatus, fumitur pro Balnei leu alveo, ex Viruvio lib. 5. cap. 10. interium pro Porticu, ex Plinio: Item pro variis aliis acceptationibus, de quibus videndus Lorin. in Act. Apost. cap. 19. v. 10. & hac ratione præter ibi notata, hodie extat Religio, quæ Scholæ pæ titulo insignitur; de quibus agit Barbos. de Vniv. Jur. Eccles. lib. 1. cap. 41. num. fin.

Hæc autem cura, quæ hodie à S. Tridentini Concilii decreto renovata fuit, antiqua est, non solum inter Christianos, verum etiam inter Gentiles: quandoquidem Hebræi Collegia habebant Prophetarum, de quibus, & de aliis apud nos in eundem finem ædificatis videndus Martinus Delrio in Adagiis sacris tom. 2. pag. 227. cum seq. Solorz. d. cap. 26. nu. 64. latè Alexander ab Alex. lib. 2. dierum Genial. cap. 25. ubi varias apud diversas gentes & præcipue apud Romanos pueroꝝ educationes refert: de quibus etiam Tiraq. in l. 7. Connub. Ann. Robert. lib. 1. verum Indicat. cap. 9. & plures apud Solorz. dist. cap. 26. num. 66. & de Græcis & Persis Bobad. d. num. 62. Quam etiam nostri primi Parentes Hispani, initio plantationis fidei Catholice, observarunt; quandoquidem ut notavit Dexter sub anno 185. Plura, inquit, juvenutis Collegia per Hispanos ad Clerum instituta, præsertim Cesaravugusæ, Tarracone, Hospitoli, Carthaginæ, Toleti, Bracharæ, Augusti, Aliberi, in præcipuis urbibus Præfatum diligentia eriguntur. Quare Romani pueros suos Collegio, quod vocabant Angurium, educandos tradebant, ut ad divina officia obediunt habiliores evaderent: ut notatur Rossius de Antiqu. Roman. lib. 3. cap. 8. & Raphael de la Torre; quem sequitur Solorz. in Polit. d. cap. 26. papo ante finem, pluri enim inter est hæc cura, ut probat Bobad. d. num. 62. & relicti pluribus quæ adduci poterant, tantummodo unum ponam exemplum quod tradit Cælius Rhodig. lib. 20. cap. 28. Alex. ab Alex. lib. 2. dier. genial. cap. 25. Solorz. locis supra citatis, in fine, de Licurgo, qui observavit duos Canes ex uno nato factu eidem prognatos parentibus, diversis moribus evasisse: natura educationis, institutione, & similitudine, cum lucernarius fuerit unus, alter venaticus: & de eadem materia ex Plutarcho refert Bobad. supra num. 64. Licurgum, ut ostenderet populo vim educationis, quæ secundum Bæsum lib. 1. de Repub. efficax est natura, sed potentior institutio, quæ malam naturam corrigit: duos item canes nutritive diversis modis, unum domi epulis suavis, alterum vero venatore, quos cum in publicum populo demonstrasset, esculenta quadam comestibilia simul, & leporem protulit in medium, quæ cum viderent, alter ad esculenta avidus currit; alter verò leporem avitissime infecutus est: de quo ibi alia plura exempla remissivè.

Quare jam Episcopus unum vel plura, juxta necessitatem, dilationem, & facultates sue Diocesis Seminarium instituere debet; ex Triad. d. cap. 18. proprium enim hoc institutum est in Ecclesiis ubi Cathedralis erecta sunt, quæ cum non possint nisi in Civitatibus erigi, juxta latè tradita cap. 4. sup. in quo loco Ecclesiæ Cathedralis erigi possint, & juxta Juris dispositionem, divinarum & humanarum legum scientias in majoribus tantum Civitatibus docere permitsum est, ut in §. hæc autem tria, in præmio Digestorum: & Glof. in cap. 3. Episcopos, dist. 80. Glof. in verbo Civitatibus, cap. statum, de rescript. in 6. & idè tantum Romæ & Constantinopoli olim divini humanique Juris prudentiæ scientia tradebatur, l. unic. Cod. de stud. lib. 1. Rom. & Constant. lib. 11. ratione tradita à Bartolo, ne sacrosanctæ leges, quæ Cælum ipsum terrarumque teneant, in obtutioribus locis propter doctorum Virorum penuriam, turpis lucri gratia ab imperitiis corrumperentur: idè in Seminariis erectione primo locum competentem inquirere tenetur, ubi fabricam commodam expleat: quæ de causâ Neapolitanam Gymnasium celeberrimum exitisse obæris puritatem affirmat Strabo lib. 5. quod idem propter salutem

bertrinam aquam de Thatense tradit lib. 14. Is enim locus aptus pro Ecclesiæ Cathedralis, vel in alio loco convenienti debet esse, juxta decretum S. Concilii Tridentini, sique erit locus à turba remotus, ut exemplo Essenorum probat Beyerlinch in Theatro vite humane lib. 1. verbo Academia, ver. & Essen.

Fabrica verò accommodanda est, sive in totum, sive pro parte, itaut Scholares & alii qui interesse debent, vivere possint, suppellectilia & alia victui & vitæ humanæ necessaria preparari debent, antequam Scholares introducantur, cum sine domo & aliis necessariis exsistere non possint, nec omnino principio possint fieri ad finem: l. fin. C. unde vi: & ex aliis notavit Gonzal. ad Reg. 8. Canc. glof. 5. §. 7. num. 79. Riccius in praxi fore Ecclesiast. praxi de Seminariis, resol. 417. num. 9. locus verò prope Ecclesiam, si commode fieri possit, sin minus alibi eligendus est: ex Barb. in Pastor. alleg. 77. in princip. Squillante de oblig. & privol. Episcop. 1. par. cap. 10. in princ. Hoc tamen non tollit quod seminarium non possit erigi in domo conductâ pro eo tempore quo non fuerit absoluta fabrica; ut notat Riccius d. resol. 417. num. 8. & DD. communiter: quidquid sit de unione beneficiorum Seminario incepto, an scilicet valida sit: de quo infra.

Erectio itaque Seminario saltem per deputationem domus sive emptæ sive conductæ, & pueroꝝ introductionem collegialiter vivendum; tunc enim erectum dicitur ex Daniele de Nobilibus qu. 38. num. 13. & 14. procedendum erit ad constructionem ædificii necessarii; deinde suppellectilia necessaria ornandum erit, tum Magistri & Scholares in eo ponendi sunt; illi ut doceant: hi ut discant, de cujus utilitate supra latè disseruimus: de utilitate verò Magistrorum plura congeri poterant, quorum tanta debet esse præcautio, ut bonis constitutis Magistris bonos Scholares evadere necesse sit, Platone teste in Prothogora: sicut, inquit, Ludimagistris curandos tradunt, honorumque morum diligentiam multo magis quam literarum Magistri exposcunt. Et ea ratione S. Hieronymus Epist. ad Letam de Alexandro Magno ita prosequitur: *Alexandrum Potentissimum Regem, orbisque dominatorem, & in moribus, & in intellectu Leonii Pedagogi sui non potuisse carere, vitis, quibus adhuc parvulus fuerat infestus: proclivis enim est malorum amulatio, & quorum virtutes assequi non valeas, civitatis vitia.* Quæ etiam ratione, Platoni discipulos, gobos, Aristoteli verò balbutientes, ex imitatione similitum vitiorum suorum Præceptorum dicit notavit S. Hieron. Epist. ad Letam, à quo sumptis Scriba in tract. de los Estados, fol. 44. Sed de his iterum infra erit sermo.

Scientiæ verò quibus imbuendi erunt pueri, ex S. Conc. Trident. sunt Grammatica, Cantus, Computus Ecclesiasticus, aliarumque bonarum Artium disciplina, sacra Scriptura, libri Ecclesiastici, Homiliæ Sanctorum. Item & ea quæ circa Sacramentorum administrationem, sive distributionem, maxime Penitentiam, opportuna erunt, Rituum quoque & Cæremoniarum formam ediscant: quibus à tenera ætate instructi, postea viri perfecti populum Christianum edoceant, urbem & orbem illuminent. Quam consuetudinem antiquissimam esse probat latissime Alex. ab Alex. lib. 2. dier. gen. cap. 25. ubi innumera refert exempla variarum Nationum, apud quos Legæ cavebatur, ut pueris, cum primum adolecerent, Magistros studiorum doctos, ætate & usu præstantes in primotyrocinio publica impensa præficerent: quibus adde plura quæ doctè pro mote cumulat & illustrat Tiraq. in addit. ad Alex. fol. 243. & innumera alia exempla circa horum Gymnasiorum utilitatem quamplurimum, vide apud Solorz. Emblem. 25. ex num. 20. cum sequentibus, & apud alios infra citandos.

Ex quibus causa efficiens Seminariorum aptè deducitur, nempe bona & exemplaris educatio, & adolescentum eruditio, bonum item publicum Diocesum, Ecclesiarumque servitium, & cultus divini augmentum, ut ex Petro Gregorio & aliis tenet Valenz. conf. 22. num. 41. qui plures citat, Barb. in Collect. ad Conc. d. sess. 23. cap. 15. num. 2.

Plato enim ille magnus Philosophus, qui virtutis adeo erat

studiosus, rectam semper juvenutis educationem commendat, quoniam ea animi morbos emandat, & probos reddit homines; ut ex libris de Legibus, & de Republica ipsius apparet, & tradi Valenz. dist. num. 41. de quo latius infra.

Non ergo simpliciter recipiendi sunt pueri cujuscumque conditionis, sed illi tantum in quibus qualitates reperitur à S. Tridentini Synodo requisitæ, videlicet ut ætatem ad minus duodecim annorum habeant, & ex legitimo nati sint matrimonio, ac legere, & scribere competenter noverint, quorum in dolos & voluntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros: pauperum autem filios præcipue eligi vult, nec tamen ditiorum filios excludit, modo suo sumptu alantur, & studium præferant Deo & Ecclesiæ inservienti: quæ omnia instituta non solum convenientissima, verum necessaria esse nemo est qui nesciat.

Hanc autem curam propriissimam esse Episcoporum ex eo deducitur; nam cum ipsi sint Parentes & Speculatores bonorum morum totius Diocesis à Deo sibi commissa, & Spiritus sanctus Proverb. 23. 13. & 14. dicat: *Nesubrahbas puero castigationem, cum percussis enim virga non moritur, tu virga percussus enim, & animam eius à sepulchro eripies: & iterum Prov. 22. 6. Adolescentem iuxta viam suam, etiam cum semerit, non recedet ab ea, & Eccles. 7. 25. & 30. 12. & 13. Filii tibi sunt? erudit illos, & curva illos à pueritia eorum. Curva cervicem eius in juvenute, & tunc lateat eius dum infans est, ne forte induret, & non creas tibi, & erit tibi dolor animæ: doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.* Quare S. Hieron. in epist. ad Salu. & in epist. ad Letam 15. Non est parvi, inquit, apud Deum meriti, benè filios educare. Quæ oratione Moyses creditus fuit à Pharaone in omni sapientia Ægyptiorum, posteaque potens fuit in verbis, & in operibus suis, ut patet ex Actis Apostolicis cap. 7. vers. 22. Et ex his Lorin. lib. 5. & ex Philone lib. 1. de vita Moysitadit: item etiam aliorum exempla hujusmodi educationis invenies in parentibus Sulfannæ, Danielis 13. 3. Ex quo loco Origenes apud Hieronymum tom. 1. Hoc, inquit, utendum est testimonio ad exhortationem Parentum, ut doceant iuxta legem Dei, sermonemque divinum, non solum filios, sed & filias suas. Unde educatio ad morum directionem, & vitæ institutionem propriè refertur, atque illa plura sunt tam sacra Pagina, quam aliorum testimonia, pluresque editi sunt hæc de Teo Tractatus, quos omnes in unum congerit Cartanza tract. de partu, cap. 3. §. 4. num. 1. Observanda etiam exempla Tobie Junioris, Tobie 4. 2. filiorum item Job, in libro eiusdem 1. 5. & nepus Mardochei, Esther 2. 7. Unde plures edium sunt tractatus de liberorum educatione, quæ videri possunt apud Lorinum supra, versiculo Egregia eruditionis liberorum &c.

Quoad studia verò literarum, nec dissimilis est obligatio Episcoporum: ex optimo text. in cap. Revertimini, 65. in ordine, 16. q. 1. ibi: *Et in horreum Dei intulerunt cibos, hoc est Scripturæ sanctæ alimenta pupillis ministraverunt.* Unde Prælati circa hoc ministerium desidiosi, ministris Ecclesiæ alimenta denegare dicuntur, & Ecclesiasticum impedire profectum, licet alia universitates, in quibus optimi inventiuntur Præceptores, ad sint: ex Rota apud Potthium post tract. de Manu. dec. 311. num. 2. & 3. Simile etiam præceptum invenitur in Concilio Lateran. sub Leone X. celebrato Anno 1513. licet à Julio II. incepto sess. 9. cap. 7. de quo plura Fulcus de Vistat. lib. 2. cap. 29. ex num. 8. cum sequentibus, ubi notat curam Episcoporum particularem circa pauperum filios, ne ex defectu pauperum ingenia eorum obscurentur, quibus benignitate naturæ donati sunt.

Primò igitur Concilium Tridentinum ætatem petit duodecim annorum in pueris, ne alicui ætas ista, cetera haud multum absumilis, ardore voluptatis facillimè liquefcat, citissimoque gradu in malorum morum perniciem ac ruinam prolabatur, ut pluribus, eisdemque verbis admonet doctè per mote Solorzano Emblem. 25. num. 2. & pluribus probaverat antea idem de Jure Indiarum, to. 2. lib. 1. cap. 26.

156 alii audaces, alii iracundi, quidam timidi, in vinum alii in venereum proclives: alii denique vitis alii sunt obnoxii: de quibus omnibus late Beyerlinch in *Theatro vite humane*, tom. 5. verbo *Mors*, & *Mores*, & videndus Caelius Rhodig. *Antiq. Roman.* lib. 18. cap. 21. licet enim alii a naturae, ex complexione scilicet, sive constitutione naturali improbos mores habeant, & alii pravis actibus eos acquisierint: & in illis primis difficilior sit educatio, tamen in omnibus curanda est praecautio: in illis per educationem, juxta supradicta, in istis per separationem, ne societates malorum illos corrumpat: si enim primi nostri Parentes a societate mala serpentis separati fuissent, Eva seducta non esset, *Gen. 3.* Thobias item filium suum in Mediam mittere volens: *Perge nunc*, inquit, & *inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum*. Lumen Christianae Religionis S. Petrus inter omnes Discipulos ardentissimus, nonne ex mala societate hominum, quorum fe colloquiis implicuit, restituit, & Magistrum suum negavit? Stella item Magos nomine ad Christum perducebat; cum vero ad Herodem pervenissent, propter societatem perditissimi hominis, se abscondit: idem D. N. Jesus Christus *Matthaei 26.* ait: & *quae tangit picem, inquinabitur ab ea*. Qua ratione David experitur Berfabee conversationis pericula, ad securitatem innocentiae, *Psal. 118.* optime dicebat: *Declinate a me maligni, & servabor mandata Dei mei*. Et rursus *Psal. 17.* *Cum sancto sanctus eris, & cum vivo innocente innocens eris, & cum perverso pervertis*: idem *Eccles. 10.* dicitur: *Qui communicaverit superbo, induet superbiam, & Eccles. 22.* item docetur: *Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris*. Idem etiam Paulus Apostolus *1. Cor. 5.* dicitur: *Sis qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere*.

159 Milena deinde sancta Synodus Pauperum, ipsos eligi praecipit, veteri sancte, veteri pie: in quo cum dispositione Juris communis se conformat, secundum quam Magistri Discipulos suos pauperes gratia docere jubentur: Petrus *Revol. de privi. Schol. privi. 90. num. 6.* Petrus Roizius *de off. Litaniae 2. num. 204.* & *seqq.* Cattocius in *tract. de locat. par. 2. tit. de Ambasciatorum infirmo*, qu. 8. in *tit. de Magistris*, plures apud Barbof. in *Collect. ad text. in cap. Quoniam, de Magistris*, & alios addit in *Addit. ad eandem*, tom. 6. Cum enim Seminaria ad literas & virtutes edificandas fuerint inventa, merito pauperes admittere imo & anteponeere necessitate erat, quandoquidem paupertas una est ex clavibus per quam janua aperimus Sapientiae, teste Caccialupo in *modo studendi, documento 4. ad finem*. Unde recte D. August. *saper Psalm. 76.* *Omnes Philosophia Magistratibus est inopia*. Item etiam probat Leo Imperator in *l. Omnes 33. §. fin. Cod. de Episcop. & Cleric.* ibi: *Iamque sopitis clamoribus iurgiorum, magistra deinceps necessitate revivere se assuescat*: rationem reddente Jureconsulto Ulpian. in *l. Societas 5. §. 1. ff. pro socio*, ibi: *cum plerumque pauperior opera sua suppleat, quantum ei per comparationem patrimonii deest*. Unde Apuleius, omnium Artium repetitorem esse paupertatem dicit, & hanc laudem inter alias ipsi tribuit: & plura tradit novissime Velasco *de privi. paup. & miser. person. 162. 1. par. quest. 7. num. 38.* & hac ratione pauperes Clericos divitiis esse praefereandos in beneficiorum assignatione, data paritate in ceteris, docet idem Velasco *ubi proxime*, num. 39. dummodo literati sint; ex pluribus ab ipso adductis *num. 42.* juxta etiam *Psal. 110.* *Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem; ut sedeat cum divitibus, & solium gloriae teneat*: Nisi forte Ecclesia divitiis indigeret, vel beneficium fuerit Ecclesiae Cathedralis, quo casu praefereendus est dives: Gonzal. *ad Regul. 8. Cancell. §. 2. num. 37. & seqq.* Gratian. *discept. 21. 1. num. 24.* Velasco *q. 8. num. 40. & seqq.*

163 Hinc est quod paupertatem in presenti sanctum Concilium carentiam divitiarum exteriorum intelligit, non tamen carentiam animo bonorum, malisque moribus destitutum animum, quo pacto etiam sumitur apud Jurisconsultos ut pluribus tradit Velasco *q. 4. §. 5. ex n. 179. cum seqq.* ideoque cum privilegia pauperum non suffragentur paupe-

ri malorum morum, ut idem profequitur Velasco; merito pauperes exteriorum, non vero interiorum bonorum quaesivit Synodus sancta.

Pauperum, inquit, filios recipiant. De quo disputari potest quomodo hoc vox intelligatur? In quo breviter dicas, valde disputatum esse apud DD. an paupertas, inopia, mendicitas, penuria, & egestas differant inter se? de qua questione latissime Velasco agit *p. 1. qu. 1. ex n. 10. cum pluribus seqq.* Tamen cum certum sit in *Jure*, paupertas & inopiae nomina per sepe confundi, ex pluribus apud Velasco *ex n. 24.* & absque dubio quod debet metiri ad illud ad quod ordinatur; Fatnac. *in novissim. par. 2. dec. 532. nu. 2.* Rota *discept. 2. par. dec. 48. n. 3.* & 4. Gratian. *decis. 54. n. 14.* Fontanel. *de pact. nupt. claus. 1. §. 1. par. 3. n. 14.* plures apud Velasco *d. par. 1. q. 4. num. 73.* ideo non ita scrupulose sumendum est istud praecipuum admittendi pauperum filios, ut id omnino iudicio Episcopi non relinquantur: ut in aliis Juris questionibus similibus late defenduntur Glossi. communiter recepta in *Auth. praeterea, Cod. unde vir & uxor*: Covat. *lib. 2. var. cap. 6. n. 8.* Gratian. *discept. 120. nu. 14. 15.* & 80. plures apud Velasco *par. 2. q. 56. n. 43.* & hac ratione Judicantis arbitrio id relictum esse, sicut caetera, quae ex circumstantiis facti, & personarum pendunt, relinquenda esse dicit idem Velasco *d. 2. p. q. 57. num. fin.*

Utrum vero paupertas, in quam sua culpa Pater incidit, noceat filio disputari poterat in presenti. In qua relictis pluribus breviter distinguendum esse censeo: quod si pater amiserit voluntarie dissipando bona, & in paupertatem sua incidit culpa, non tamen ad casum proordinata, excusari plane potest: sique intelligendi veniunt *text. in l. fideiussor 7. §. Si necessaria, ff. qui satisfar. cogar. l. ex parte, de Consolet.* cum alius congetis a sepe citato Velasco *par. 1. qu. 54. num. 1. & per totam*, praecipue *ex n. 16.* ubi plures citat.

Et hac distinctione verissima supposita, extendo casum praedictum ad filium, cujus pater etiam malitiose deperditum deceptor patrimonium: nam cum ille qui admitti debet in Seminario filius sit, non pater, culpa patris proordinata non est in filio, & ita ei nocere non solet: *ex text. in l. is qui ex stipulatu 44. ff. de adion. & oblig. melior text. in l. non omne 38. ff. de statu liber. c. quia diversitatem de concess. praebend.*

Imo vero cum hic, aequitas veteris canonica, non ita stricte iudicandum sit: quandoquidem etiam ei, qui in paupertatem culpa sua ad casum ordinata devenit, si necessitas exigit, succurrendum est, *ex text. in c. pascet, non satis, 86. dist. Covat. lib. 2. var. c. 16. num. 19. vers. primum ergo*: Velasco *d. q. 54. n. 27.* Et vero quae de pauperum filio notavimus, de veris pauperibus intelligenda sunt; cum certi juris sit, quod quotiescumque in *Jure* paupertas requiritur pro aliquo actu, vel privilegio, id de vera intelligitur, nec affectata prodest; & de quibus dixit Baldus *in c. cum adeo, n. 1. de rescript. eos qui ad impetrandum beneficium fingunt se pauperes cum non sint, non nisi ventum reportare in foro animae.*

Quare pauperes summa integritate morum praeditos eligere jubentur Episcopi, eorum numero Ecclesia sibi Pastores & Praefules ad bene vivendum eligat. De primo extat insignis Plinii locus *lib. 10. Epist. 7.* à Trajano amico suo Praefecturam postulantis, per ea verba: *Admonet simul & impensè rogo, ut Aetium Surae Praetura exornare digneris, cum locus vacet, ad quam spem aliqui quiescimus horator & naturalium splendor, & summa integritas in paupertate.* Si vero plura in laudem pauperum scire desideres? 173 Consule Andream Tiraquel. in *l. si unquam, verbo bona, n. 6. C. de revoc. donat. Paulum Montan. in tract. de Tutor. & Curat. cap. 36. de excof. tuto. regu. 2. num. 11.* quos sequitur Velasco *de privi. pauper. d. p. 1. qu. 6. num. 59.*

Inter pauperes vero quis praefereendus sit non incongrue disputari potest. In qua questione breviter dicas, idoneum pauperem vel egenum praefereendum esse, habita ratione paupertatis, ita ut egentior admittendus sit, nullo fundamento circa alia qualitates considerato: *per text. in cap. pascet, 86. dist. Gloss. in cap. Si quis, 90. dist. & cap. Epi-*

175 Episcopus, de praebend. & ut uno complectar verbo materiam, dignior digno praefereendus est, pauper nobilis, ignobili, invalidus; de quibus & alii late videndus Sardus *de alimen. qu. 93. per totam, tit. 1.* Gratian. *discept. 21. 1. num. 23. cum seqq.* latissime cum pluribus Velasco *de privi. pauper. 1. p. qu. 7. num. 22.* Quibus nec obstat quod electus ad distribuendum, non teneatur eligere magis pauperem, & ideo electio minus pauperis tenet: Mantica. *de cancell. ult. volum. lib. 8. tit. 5. num. 6.* quia hoc non excludit electionem faciendam esse pauperiori, juxta *supra notata*, iustitia ita suadente; cum talis fuerit mens Concilii: eo modo quo in dubio legatum relictum pauperi, censetur ex eadem ratione voluntatis debitor pauperiori; *ex Surdo d. tit. 1. q. 93.* & alii tenet Gratian. *ex nu. 26. usque ad 29.* Si vero scire velis quomodo paupertas in hoc casu consideranda sit? Consule Simonem de Praxis *de interpret. ultim. volum. lib. 4. dub. 12. num. 73. usque ad 76. fol. 442.* & ea quae statim dicemus.

176 Posita autem paupertate, & juxta eligi debent: ex Velasco *de privi. pauper. 1. par. quest. 7. num. 21.* ubi plures citat.

180 Haec autem doctrina limitanda est, quoties aliqua pietatis, misericordiae, vel utilitatis causa militat, ut citato Perez de Lara *de Anniverf. & Capel. lib. 2. cap. 3. num. 11.* tenet Velasco *d. qu. 7. num. 26.*

181 Nec extranea ab instituto quaestio investiganda est, an videlicet filius pauperis ea ratione ad Seminarium admittendus, cujus pater tempore studiorum ad pinguiorem devenit fortunam, in eo perseverare possit, expensis Seminarii alendus? In qua negative respondendum est: nam cum qualitas paupertatis requiratur, quae tractum habet successum per tempus, ea deficiente expellendus est, praecipue cum hic adit praedictum aliorum pauperum, quibus prospicere, & non alius, sancta decrevit Tridentina Synodus; nisi pater dives effectus alimenta solvere voluerit: juxta Concilii dispositionem.

182 Nec obstat quod qualitas adjuncta verbo, debet intelligi de tempore verbi, *in delictis, §. si extraneus, ff. de noxal. c. sicut tempore, de rescript. cum vulgaribus*: Et hac ratione docet Decius in *authen. praeterea, C. unde vir & uxor*: quem sequitur Tiraquel. in *tract. cessante causa, limit. 4. nu. 2.* quod delata ob paupertatem Quarta pars mulierem reddita fuerit fortunam: nam cum qualitate requisitam tempore mortis mariti habuerit, sufficit, ut perpetuo beneficium consequatur; praecipue cum in beneficiabilibus habitas ad tempore praesentationis, non vero collationis requiratur: prout cum Rota, & alii affirmat Riccius in *praxis fori Eccles. decis. 184. nu. 170.* & Communem dicit Sanchez *de Matrim. lib. 7. disp. 91. q. ult. n. 61.* Nam responderet hanc Regulam veram esse, quotiescumque qualitas illa tractum non habet successum, ita ut semper requiratur, quia eo casu ultra tempus verbi, cui adjuctus, nihil operatur: ex pluribus quos congerit Castillo *quodidian. quest. lib. 5. cap. 90. n. 2.* Menoch. *conf. 97. n. 106. lib. 1.* Quod maxime procedit, quotiescumque qualitas illa expressa est per modum demonstrationis, quo casu perseverantiam exigit, atque continuationem: *ex Castillo ubi proxime, num. 20. & 18. & Menoch. conf. 106. n. 99. lib. 2.* & hoc est quod docemur ex alia Regula dicente, quod qualitas nova adveniens enti, ens ipsum qualificat, & reponit illud in diversam naturam & speciem; *l. si cui 70. ff. de legat. 3. l. 1. ff. de dona. §. praeterea, §. Instit. de inutil. stipul. c. cum Maribus, §. quae fructi, de celebratione Missarum, cap. statutum 22. de elect. Scaccia de Commer. §. 7. §. 1. num. 159. Gratian. *discept. 75. 4. num. 52. & discept. 93. 6. num. 4.* Mangil. *de impun. qu. 176. num. 4.* plures apud Barb. & Orthonium in *Axiomat. juris, lib. 1. §. cap. 3. num. 20.**

188 Unde qualitas superveniens divitiarum, quae ipsam inhabilitat ad Seminarium, erit respiciens tempus futurum, nequaquam praeteritum; ita ut alimenta percepta restituere non teneatur: *ex text. in l. fin. ff. qui satisfar. cogar.* ubi deciditur, qualitate inhabilitantem ab initio deficientem, sed postea supervenientem, non impedit in iure jam radicato & acquisito: ut ibi notant DD. Castillo *de Frances de Eccles. Cathedr.*

Tertius, cap. 36. num. 61. ejus decisionis ratio optima reperitur in *l. Sancimus, C. de administr. tutor. ibi: Non enim debet quod secundum leges factum est ex alio eventu retrahari.*

Nec dicas ex hoc potius probari contrarium, hoc est posse perseverare in Seminario, cum factum a lege non debeat retractari: quandoquidem hoc intelligitur respectu praeteriti temporis, non futuri: *ex text. in l. fin. ff. unde liberi*, ubi deciditur, quod si postquam filius emancipatus bonorum possessionem patris petivit, statum suum mutaverit, nihil obesse ei, quominus id quod acquisivit, retineat. Retinebit igitur alimenta praeterita, sed futura, in quibus qualitas deficit, acquirere non valebit.

Supradicta autem ex eo confirmo: nam S. Tridentina Synodus in presenti sub ea differentia, pauperum, & divitum filios admitti praecipit, quatenus illos expensis Seminarium, hos vero suis alii praecipiat, toto tempore durante praecipit: ergo qualitate paupertatis durante, expensis Seminarium; ipsa vero cessante, suis alendus est, cum alio modo menti Concilii non satisfiat.

Quibus positus, cum pauperes admittendos esse dixerimus, quis sit pauper ad hunc effectum videndum est; Et in primis ille dicitur, qui secundum conditionem suam sufficientia non habet, vel ita debita implicatur, ut eis solutus non remaneat: de quo late agit Velasco *de privi. pauper. p. 1. qu. 4. §. 2. per totum*: sicut & ille dicitur pauper, qui secundum conditionem suam vivere non valet, *l. nepos Proculo 12. §. ff. de verb. signif. licet officium, vel artificium habeat, si secunda qualitate suorum Natalium indecorum est illius exercitium: l. si quis a liberis, §. sed si filius, ff. de liber. agnosce.* locus autem hic indecorum non sit: *Gloss. in l. si quis argentum 35. §. sed si filius, verbo quantum donavit, in fine, C. de donat. Seraph. decis. 1279. num. 5.* Rota *divers. 2. par. decis. 102. num. 2. & 3.* Marius Giurba in *Consolet. Messan. cap. 7. §. 13. num. 34. prope medium*: & pluribus citatis videndus Velasco *d. qu. 4. §. 3. per tot.* filius vero divitis pauper non est, *l. in suis 11. ff. de liber. & posthum.* Velasco cum pluribus *num. 153.* Erit tamen pauper qui plura bona magno aestimatis habet, non tamen ex eis sufficientes percipit redditus, ex quibus iuxta conditionem suam se alere possit: *l. qui bonis 6. ff. de cessio. bonor. l. per fundum 92. alias 94. ff. de legat. 1. Rota divers. decis. 48. num. 5. par. 2.* Giurba *supra, cap. 7. §. 13. num. 32.* late Velasco *d. qu. 4. §. 4.* Ergo ut uno verbo claudatur materia, quis sit pauper? Judicis, id est Episcopi arbitrio relinquatur, qui ponderatis omnibus rectum faciet iudicium: cum enim in hac materia infallibilis regula nequeat constitui, arbitrio Episcopi hoc relinquendum esse censeo, prout in specie resolvit Velasco *d. 1. par. quest. 4. §. 3. num. 160.* Monac. *decis. 50. num. 38. & seqq.* Gratian. *discept. 120. num. 14. 15. & 80.* Fontanel. Communem dicens *de pact. nupt. claus. 5. §. 1. par. 9. num. 6.* plures apud Velasco *par. 2. quest. 56. num. 43.* Et ex ea ratione, in presenti censeo pauperem non dici bonis externis fruentem, internis vero carentem: licet ad alios casus arguat contrarium defendat Velasco *d. qu. 4. §. 5. per totum*: quae circumstantia tantum ponderatur respectu qualitatibus bonis indolis à Tridentino requisitae, non vero respectu paupertatis in hac specie.

Nec divitum excludit filios ex ratione supra adjecta, 197 de concurrentia divitum cum pauperibus, quos solvere alimenta praecipit ea ratione; nam cum officium Episcopi in Seminariis in duobus consistat, in educatione puero-rum, & in sublevatione pauperum, utraque impleta praecipit; ita ut in educatione omnes parificet; in sublevatione vero alimenterum bonus ordo elementorum servetur: ut divites non consumant pauperum bona, quae ad ipsorum sublevationem fuerint instituta, & solutio impenso omnino injuria tollatur. Merito ergo divites ad mittendum filios suos ad Seminarium S. Synodus invitavit, exemplo Romanorum, qui quotannis sex Optimum filios ad sex Etruriae populos mittebant, ut auguralem scientiam discerent, teste Alex. lib. 5. *der. genial. c. 19.* Beyerlinch verbo *Magister*,

sumitur natus ex antiquis Christianis, cap. veniens, in fine, de presby. non Baptiz. & ibi Anchar. & Cardin. num. 6. & ita cum solam exclusi censentur qui macula impunitatis notantur, quae non reperitur in Expositis, quia de ea non constat; ideo non excluduntur: ut probat Gratian. dist. discept. 2. 26. num. 2. 4. & seqq. Cum enim ratio quare illegitimi arceantur a Sacerdotio, sit punitio Parentum in filiis, quae iustificatur ex textu in can. si quis 22. 6. qu. 1. ubi: *Patris enim debent perire supplicio, in quibus Paterni hoc est hereditarii criminis exempla metuantur*, & ob dignitatem Ordinis Sacerdotii, ut notavit Bauny de Sacram. tom. 2. tract. 11. de Irregul. qu. 14. & haec omnia non reperiantur in Expositis, non est cur abique delicto paterno claro, ipsi puniri debeant.

112 Et ex eodem fonte dimanat, quod legatum relictum pro maritandis poellis alicujus Civitatis, potest distribuere Expositis: quia presumuntur ejusdem Civitatis: Lara de Amov. lib. 1. cap. 2. 1. num. 78. & lib. 2. cap. 4. num. 51. Belletus de Jusf. Cleric. d. par. 1. §. 3. num. 25. notans quod si concurrat puella civitatis, cum Exposita; illa praefenda sit: ex Boer. decis. 2. 5. num. 41. & alii: quidquid contrarium voluerit in materia Legati, Navar. par. 1. qu. 161. per 10 tam. Et in dubio omnis praesumitur legitimus, cap. cum deputati, de Indic. & ad proles favorem in dubio judicatur: 116 cap. Ex tenore, qui filii sunt legitimi: ergo non est cur illegitimi repententur Expositi.

117 Ex quibus satisfit Doctoribus contrarium asserentibus, quorum plures enumerat Garcias inter quos ipse dist. 7. par. cap. 2. num. 8. quibus addendus est Toletus in summa lib. 1. cap. 5. num. 3. in fine, Hurtado de Irregul. disp. 2. diff. 18. Bauny qui materiam indecivam relinquit, ubi supra circa finem, & alii: quorum fundamenta ea sunt; videlicet quod cum in hac materia conjecturis procedendum sit, & soleant ut plurimum illegitimi exponi, merito vero similis est contentum a genitoribus, qui ex culpabilis, & fornicario congressu eos procreant: Unde Rota apud Farinac. in novis. decis. 680. ait: quod exposito infantis repugnat valde legitima filiationis; ut notavit Garcias n. 9. supra.

118 Sed haec ratio me nequaquam convincit: & Primò, quia si conjecturis agendum est, quare non potius ad exclusionem delicti, quam pro delicto judicandum est: quare ignori filii puniendi: Dices ex ratione repugnantiae amoris patris; at hoc non officit, primò ex quotidiana experientia, de qua mihi constat ex Hospitali Generali & Regalis Caesaraugustano, in quo ego nunc officium Rectoris exerceo, & quotidiana experientia edoctus sum, & ab aliis pluribus antiquioribus certior factus, quotidie exponi filios legitimos, matresque alendi curam expensis Nosocomii suscipere, ut sanguinem & lac suum propriis filiis turpissimè vendant. Quod & convinco ex eo solum, quod dum haec scribo quingenti sunt fere Expositi infantes, qui aluntur in hoc ipso Caesaraugustano Nosocomio; omnes ergo, sive major pars illegitimi sunt: Nec mihi contrarium rationibus Doctorum adversae sententiae persuaderi potest, qui experientia quotidiana & actuali edoctus, certissimum sum de veritate nostrae opinionis: idque valde amicum omnium Rectrum torquet quomodo huic damno occurrere possimus, nec usque adeo competens remedium invenire poterimus.

119 Secundo non nego fieri posse, & de facto contingere plures illegitimos exponi: sed hodie dum haec scribo, adductus fuit puer hujus Diocesis Caesaraugustanae, cum testimonio Juratorum ipsius loci, attestantium illum esse legitimum matrimonio procreatum, Patreque defuncto, à naturali matre abiectum, & derelictum puerum ad Hospitali trauissimum fuisse: Et quibus intrat regula text. in l. Absentem, in princ. ff. de penis, ubi: *Satus esse impunitum relinquitur facinus nocentis, quam innocentem damnari*; cum exemplo grave sit latronem requirere, ut innocentibus periculum fiat: l. 2. in fin. Cod. de his qui Latrones. Quare ratione motus Lessius in 3. par. D. Thom. cap. 3. de Irregul. dub. 1. num. 2. apud Dianam resol. mor. par. 9. tract. 7. resol. 20. judicavit, dubio extante inter plures quis fuerit occi-

for? facta diligentia & inquisitione, in foro conscientiae neminem remanere irregularem: quia satis est crimen aliquod impunitum relinquitur, quam innocentes puniri. Quibus addendum est quod si delicta non praesumantur, non est cur illegitimi repententur Expositi, & ab honoribus à natura omnibus concessis excludantur.

Uterius non est par ratio Irregularitatis quoad Ordines, & exclusionis à Seminario: nam illic versatur circa susceptionem Ordinum tanti Sacramenti dignitas; hic vero sive legitimus, sive illegitimus sit, bona indoles ex sancto Concilio inspicenda est, quare par non est periculum irrevocentiae in uno ac in alio. Insuper etiam punitio illa paterni delicti in hac illegitimitate occulta considerari non potest, cujus mali mores praesumpti jam satis purgantur ex bonae fobolis informatione, & inquisitione, quam Episcopus ante admissionem facere tenetur.

Nec item obstat secundum fundamentum adductum à Doctoribus relatis à Garcia num. 12. asserentibus in dubio tutiore partem esse eligendam, cap. illud, de Cleric. excomm. & ideo in dubio quis praesumitur Irregularis, cap. Ad audientiam, cap. Significasti, de homic. Atque idem Toletus in dubio eos Irregulares praesumit. Et ea ratione Garcia putat quod quando parentes omnino latent, dubium est facti, ut minimum equale, ergo ut in casu homicidii debet Expositus se gerere pro Irregulari.

Huic difficultati facillimè responderetur: nam Regula illa in dubio tutiore pars est eligenda, de qua in cap. Invenis, de Sponsal. cap. Si quis autem, de penis, dist. 7. intelligitur de dubio practico, tunc enim non est consilium, sed praecipuum; ut docet Navar. in d. cap. Si quis autem, & alii apud Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 41. num. 9. Exemplum adducentes in illo qui dubitat, an hic & nunc teneatur jejunare, qui dum non deponit dubium, obligatur ad jejunandum: quia alias actus practice fieret cum conscientia dubia; secus autem est quando probabiliter opinatur, alteram partem minus tutam; tunc enim consilium est, & non praecipuum tutiore partem amplecti: ut pluribus probat Sanchez d. n. 9. & cum dubia in meliorem partem debeamus interpretari, l. Cum creditor 55. ff. de Jur. cap. Estate, de reg. Jur. cum aliis, qui in dubiis benigniora sunt praesumenda, cap. ult. de praesumpt. l. Semper 56. de reg. Jur. nec unquam capi debet praesumptio delicti, l. Merito 51. ff. pro socio, merito & exclusionem delicti, & habitatem Expositorum ad Seminarium judicamus. Et hinc est quod Juris aut facti dubitatio sufficit, ad hoc ut quis gerat pro Irregulari, si ante Ordinum susceptionem esset dubius de legitimitate sua, Avila & Coninch apud Bauny supra: cur ergo isti contra se judicare debent, & pro delicto credendo dubitationem fovere?

Nec dicas pro istis quotidie expediti dispensationes ad Ordines & beneficia in Curia Romana, ut tradunt Piasces in praxi Episcop. par. 1. cap. 1. num. 27. & ex eo Garcia supra num. 8. nam stante dubio, satis est, ut ad tollendos scrupulos petatur Superiorum dispensatio, quae valida est propter bonum & suae regimene Ecclesiae: ut in simili ex Merola resolvit Diana in Compendio, 10. par. verbo Dispensatio, num. 13.

Nec denique placet quod Bauny docet tom. 2. de Sacram. tract. de Irregul. quest. 14. v. 1. in fine, ex Henrico lib. 11. cap. 2. num. 2. asserens quod licet Expositi ad sacros promovendi non debeant Ordines; si tamen promoti fuerint sine dispensatione, ut possunt Ordinibus, quia melior est conditio possidentis; & quia praesumuntur legitimi; nec credendum est Episcopos peccasse eos ordinando sine Patochi testimonio. Nam prima ratio concludit pro omnibus male promotis, quorum exercitium ratione possessionis privari non deberent. Secunda facit pro nostra opinione, & est vera. Tertia, si supponit esse promotos abique dispensatione, quomodo excusari possunt Episcopi, nisi nostram sequendo sententiam?

Sed ut eo revertamur unde digressi sumus; tertia qualitas requisita à Trident. Synodo, etas est duodecim annorum: non enim pueros in etate infantili admittit vult; cum in ipso Seminario ad Clericatum instruantur, & Ec-

clesiae Cathedrali inservire teneantur in solemnitatibus: licet infantes septennio expleto Clericali Torsura initiari possint, tamen ceteros Ordines minores, ante duodecim annorum experium recipere non possunt, & veni sententia; relicta opinione aliorum sententiam non posse ante, quartumdecimum, & quae latissime plures referens Narbona in Annalibus, sub anno 1291. per totam. Hinc est quod apti non sunt ad ministeria Seminariorum obeunda, praecipue cum ex sententia D. Gregorii lib. 1. Mor. cap. 25. prima hominis etas, Infantia est, in qua etsi innocenter vivit, nescit tamen sati innocentiam quam habet: in pueritia vero jam valet dicere quod vult: Adolescentiam ergo prima est in operatione, in qua Juvenes impuberes & adolecentes in Clero existentes in uno debent conclavi commanere, ut lubrica etatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant: Auditor est Concilium Toletanum 4. & refertur in cap. Omnis etas, 12. q. 1. haec enim adolescentia aptio est ad discendum, ut pluribus probat Narbona in Annalibus, anno 14. qu. 22. num. 2. & Aetatem prudentiae aliqui appellatur, licet male, ut idem lato profertur calamo Narb. Anno 30. qu. 2. per tot. quamquam à quo anno incipit? valde disputatur est apud DD. Alii enim à pueritiae usque incipere existimant: Alii à pueritiae; Alii deinde usque ad vigesimumquintum protrahunt; Alii vero à dicto anno usque ad senectam extendunt: Sed reverta diversimodè à variis Jurconsultorum responsis secundum subjectam materiam accipitur, ut latissime & optime videtur potest apud Narbonam, pluribus citatis, Anno 50. qu. 1. per totam, Quare cum quod ad praesentem tractatum spectat) scopus S. Concilii educatio adolescentiae fuerit, & imbueri Juvenes bonis Artibus, merito decretum Concilii Toletani relatum in dist. cap. omnis etas, respiciens medium aliquod inter pueritiam quae à septennio incipit, (usque ad id enim tempus infantia tam in viris quam in feminis terminatur, septennio scilicet implentur) l. si infantis 18. in princ. & in §. si autem septem annos, Cod. de Inre delib. l. 1. §. sufficit, ff. de adm. tut. plures apud Barbo. in Collect. ad Rubricam de infant. expul. n. 1. ex innumeris quos sequitur Narbona Anno 8. qu. 1. num. 2. & seq. & quartodecimo expletur ex veriori; & innumeris ab ipso relatis ubi proxime, ex num. 8. cum seq. & Juvenes, idem proximos pubertati ibi accipit, ut in cap. 1. de delictis puerorum, ubi pueros grandifusculos, proximos vocat pubertati; idque nisi mea me fallit opinio in duodecimo constituitur anno, credens firmissime aptiorem hanc esse aetatem ad discendum; exemplum daute ipso Christo Domino nostro, qui Anno aetatis suae duodecimo, in medio Doctorum in Templo sedens, non docens, sed interrogans voluit inveniri; ut notavit S. Gregorius Papa in Ezech. Prophetam lib. 1. hom. 2. Et hinc videmus pueros post septennium, juxta opinionem multorum, praecipuum non obligare annuae Confessionis usque ad duodecimum annum: ut probant Sa, verbo Confessio, num. 3. Stephanus de Gaeta in cap. ad limina, §. 5. num. 201. 30. qu. 1. quod an sit verum, vide latè Narbonam Anno 7. qu. 6. per totam, cum ex D. Gregorio lib. 1. mor. cap. 25. ut paulo ante dicebamus, prima hominis etas Infantia sit, cum etiam inter innocentes vivit, nescit tamen sati innocentiam quam habet: sequitur Pueritia, in qua jam valet dicere quod vult; succedit huic Adolescentia, quae prima est etas in operatione, quam sequitur Juventus, scilicet apta fortitudini: ac postmodum Senectus. Merito igitur Adolescentiae proxima aetas, quae prima est in operatione, feligitur, quae in Seminariis admittatur, quae licet apud plures ut diximus à 25. anno incipiat, & in 30. compleatur, secundum D. Aug. lib. 22. de Civit. Dei, cap. 15. tamen nonnumquam confusum, & sumitur Adolescentia pro Juventute, secundum illud Salomonis Eccles. 11. Latere juvenis in Adolescentia tua: & ex S. Greg. hom. 2. in Ezech. admonit. 26. oblectat Beyerlich in Teatro vite humanae, verbo Adolescentia, in principio, ubi Adolescentiam malos mores & effrenatos impetus latissime pluribus ponit exemplis, modoque item eos refragandi aptissimos, juxta S. Concilii mentem explicat.

Succedit etiam & aliud requisitum; quod videlicet legere & scribere sciant, quod consequens est ad proximè dicta: cum enim hoc in pueritia ascurat, & admittendi apti esse debeant ad inserviendum in Choro; merito qualitas requisita ad primam Tonfuram, ab eodem S. Concilio requiritur.

Prosequitur item S. Tridentina Synodus alias enarranto qualitates dicens: *Quorum indoles & voluntas spem afferat eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros*. Circa quod non erit abs re inquirere ex quo cognoscantur haec qualitates in pueris? Et dicas, quod ex eo quod attentè volunt audire, & audiendo plerumque suppleat; secundò ex perseverantia in labore, de quibus videndus latè Felinus in Rubr. de Magist. & in proam. Decret. n. 18. Fulc. de vitiis, lib. 2. c. 29. n. 13. frustra enim excluderet eos qui non sunt ex legitimo matrimonio nati, ob praesumptionem malam, si ex legitimis eos, quorum mores spem bonam non afferent, admitteret. Hinc est quod in admittendis ad primam Tonfuram eadem qualitates Concilium ipsum requirit sess. 23. de reform. cap. 4. & de hac spe, & ejus utilitatibus in hac educatione puerorum, videnda sunt quae supra notavimus, & inferius etiam habebitur factum.

Quare circa hanc qualitem notare debemus, scientiam artis legendi & scribendi, non adeo perfectam esse debere, ut non sufficiat lingua paterna legere & scribere, ut resolvit Barbo. in Past. alleg. 1. n. 5. in fine, & in Collect. ad Concil. d. cap. 4. num. 5. qui licet in prima Tonfura defendat sufficere ut characteres efformare sciant, tamen in Seminaris ut competenter legant & scribant sicut S. Synodus; ideoque non simplex haec informatio, sed etiam competentia requiritur, quae sufficit ut introduci, ad Grammaticam & alias scientias, quibus imbuendi sunt, apti repentantur: idque innuit satis etas duodecim annorum requisita ad Seminarium ex Tridentino, ad primam vero Tonfuram, septem.

Et juxta supradicta sufficit, ut Lingua nativa legant; nec Latina vel alia opus est: nam cum in hoc decreto Concilii non exprimat in qua Lingua, ideo de vulgari seu materna intelligendum est: latè Sanchez in consil. lib. 7. cap. 1. dub. 45. & ex Barbo. dist. alleg. 1. n. 5. tenet Diana resol. mor. par. 5. tract. 14. resol. 27. idem Barbo. in Collect. ad Concil. dist. cap. 4. num. 5. Atque ea ratione notoria legendi, & intelligendi linguam Latinam in Clero Latino, & Graecam in Graeco, tantum in Ordinibus minoribus, & aliis requiritur: ut ex communi docet Sanchez supra, num. 3.

Hujus autem praecipii ratio desumi videtur ex ratione, qua motum fuit idem Trid. in dicto decreto prima Tonfura, in quo legere & scribere praecipuntur Ordinandi, non ex necessitate Sacramenti, quia non est; sed ex necessitate praecipii, de quo in cap. Praecipimus, dist. 34. cap. fin. de tempor. ordam. in 6. cap. Illiteratos, dist. 36. cap. 1. cap. Penitentes, dist. 6. Ex quibus Doctores communiter cum Sanchez & Diana locis citatis docent, omnino illiteratos esse Irregulares: si ergo admittendi in Seminaris in Clericatu debent proficere, nulla irregularitatis macula licet temporalis notandi sunt.

Jam ergo spes quod Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituri requiritur, quae ex bona indole & voluntate deprehenditur. Nec id frustra expositum est; nam (supposito intento Seminariorum, Juvenes bonorum morum introducendi sunt: cum ex se ista aetas malos mores producat, ex Horatio in Arte Poetica, ubi:

*Imberbis juvenis, tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusque, & apicigramine campi,
Carens in vitium flecti, monitoribus asper,
Vilium tardus provisor, prodigus aris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinqueret pernis.*

merito malos à bonis separari jubet, sententiam sequenti de Cicero dicentis, quod mores dispates disparia studia sequuntur: melius & rectius Paulus Apollolus 1. Cor. cap. 15. 33. *Corrumpunt mores bonos colloquia mala*. Atque ea ratione, tum ex isto consortio, tum ex moribus Civitatum,

ex num. 63. rationem ipso reddente d. Emblem. 25. num. 11. dum dicit: Nihil esse quod non ruidibus adhibe & vacuis animis imprimi possit: ut late numeris profequitur sequentibus.

66 Secundo requirit S. Trident. Synodus, quod ex legitimo sint matrimonio nati, nec sine causa: cum etiam pluribus in Nationibus quoad privilegia Civium, pro filiis non haberentur, nec eis gaudent. Pericles enim legem tulit, ut hi soli Cives Athenienses fierent, qui utroque parente Atheniensi nati forent: quin etiam auctor fuit, ut ex non legitimo matrimonio editi, civium non conferentur numero: licet contra legem à se editam illegitimum filium superstitem, civis loco haberi voluerit: ut Auctor est Alex. ab Alex. lib. 4. diernogenial. cap. 14. ubi Tiraq. in Comment. fol. 491. lit. A. Plutarchus in vita Periclis, & Elianus lib. 3.

68 Hinc etiam est quod de Jure Civili antiquo, Pater non tenetur filium extra matrimonium habitum alere, & educare. Auth. ex complexu. Cod. de incest. nupt. de quo latissime Carranza tract. de partu. cap. 3. §. 4. ex num. 44. cum pluribus seqq. & num. 53. cum seqq. Surdus de alimen. lib. 1. qu. 10. nu. 1. Rotam in Bonon. Alimen. 28. Martii 1594. coram Penna. dec. 364. num. 1. secundum Logdun. Impres. ubi Additio alias citat. Ex quo etiam Justinianus Imperator in Novella 89. initio ait: Naturalium nomen Romana legislationis dudum non erat in studium, sed tamquam alienigenum aliquid: & omnino alienum à Republica putabatur. A Constantini vero pie memoria temporibus, in Constitutionum scriptum est libris. Deinde paulatim in mediocritatem clementemque sententiam Imperatores transientes leges posuerunt: hos verò mantes alere cogebantur, juxta text. in l. Si quis à liberis, §. Ergo. ff. de liber. agnos. ibi: matrem cogemus praesertim iure quosquis alere. Cartan. supra num. 51. Secus autem est de Jure Canonico, secundum quod alimenta debentur: juxta Glossam communiter receptam, in cap. Cum haberet, de eo qui dux. in matrimon. quam polluit per adulterium, ubi DD. Surdus supra num. 5. Carranza num. 56. Barbof. qui innumeros refert in Collect. ad text. in dicto cap. cum haberet, num. 4. Ex cuius Juris Pontificii dispositione, hodie non solum de Jure Ecclesiastico, verum etiam seculari alimenta debentur: ex Covar. de Spousal. par. 2. cap. 8. §. 6. num. 6. & aliis probat idem Barbof. in Collect. ad text. in cap. Per venerabilem, num. 51. qui filii sint legitimi: ubi late cum textum interpretatur, ne adverteatur cum d. cap. Cum haberet: de quo item latus Carranza supra ex num. 57. & de materia alimentorum debitorum filiis illegitimis de Jure Canonico, vide Pennam in alleg. dec. 364. ubi plures alias invenies, & materiam late pertractatam. Hinc est quod Episcopus; qui loco Patris in orphanis cedit, hos illegitimos alere non tenetur, quos licet Canonica aequitas Parentes alere non prohibeat; tamen cum educandi in his Seminariis, et miente Tridentini, ad proficiendum in Ecclesia admittantur & educantur, ipsique illegitimi Clericatus incapaces sint, c. Innotuit, de elect. cap. fin. de filiis presby. cum aliis: idem S. Concil. Trident. sess. 22. de reform. cap. 7. & cap. 20. cap. 1. sess. 7. & cap. 1. sess. 24. quae decreta secundum Jus antiquum intelligi oportet: ut pluribus probat Garcias de benef. 7. par. cap. 2. num. 2. & seqq. Et ita non solum justificatur ex ratione allata, verum etiam quia etsi filius incestuosus ex damnato congressu natus non peccaverit, nec in imputari possit delictum parentum, juxta text. in cap. Nasci, §. 6. distin. quia tamen Pater punitur in filio, juxta text. in l. isti quidem. ff. quod metus causa; idem S. Concil. ut parentes ab hujusmodi concubitu absterreat & revocet, filios plecti, ut in eis discent parentes ab inhonesto & damnato concubitu abstinere: ut notatur Surdus de Alimen. tit. 1. qu. 10. in princ. Carranza d. cap. 3. §. 4. num. 53. & his rationibus recte justificatur S. Concilii decretum: malitia enim parentum quoad Deum bono filio nocere non potest, sicut nec bonitas filii excusat malitiam parentum; c. Numquam & nasci, dist. 56. cap. Si quis, §. 6. qu. 1. S. Raymund. in Summa, lib. 3. tit. de filiis Presby. §. 10. ubi Joannes de Fruburgio: sed punitur filius temporali poena: ut docet S. Raymundus supra fol. 300. & eod. lib. cap. de penis, §. 6. fol. 337. & seqq. Et idem Parentes in filiis, filii quoque in Parentibus innoxii sepe in suo solvant capite, in arte etiam, vel

in honore; ut est text. in cap. V. ergente, de hereticis, in fine: cap. Si quis cum militibus, §. 1. observat Bauny de Sacram. tom. 2. tract. de Irregul. qu. 14. vers. Secundo quod parentes. Quibus stantibus, aliquando etiam filii legitimi & naturalibus lege vel statuto alimenta denegantur: praecipue illegitimi, in detestationem delicti paterni: ut pluribus probat Carranza num. 64.

Addenda est etiam supradictis alia ratio seu qualitas Concilio requisita, videlicet bona indoles, ex qua spes messis spiritualis habeatur, quae ex his illegitimis ut plurimum expectanda non est: ex vulgari versu ita dictante, Sepe solet similis filius esse patri.

ex text. in l. quisquis, C. ad leg. Jul. majest. ibi, in filiis paterni criminis exempla metuntur: ad idem est bonus text. in c. venerabilem, verbo progenitores, de elect. cap. 1. §. 6. distin. de quo Eltras facit ille Scripser lib. 4. c. 9. 17. recte ait: qualis ager, talia & femina: & quales flores, tales & tinturae: & qualis operator, talis & creatio: & qualis Agricola, talis cultura. Et probatur in c. literas, de filiis presbyter. & ex Major. & Henrici, tract. Bauny tom. 2. de Sacramentis, tract. de Irregul. qu. 14. vers. tertio, quod huiusmodi homines, de quo plura invenies apud Tiraq. in lege Connub. 7. ex num. 2. cum seqq. de quo etiam vide Solor. Emblem. 34. sic etiam hos bastardos à Magistratibus removendos esse docet Mastrillus de Magistrat. lib. 2. cap. 12. à num. 37. usque ad 46. vide Coello in notitia Cardinal. c. 9. §. illegitimi. Unde malitia parentum inducit praesumptionem prae indolis contra filium, & contra: de primo, est text. in c. signis Anglorum, dist. 56. de secundo, in cap. qui crimini, 37. §. 6. qu. 1. cap. legant, 37. distin. S. Raymundus & Fruburgius ubi supra: licet in rigore, nasci de adultero, non est ejus culpa qui nascitur, sed ejus qui generat: ut optime docuit S. Hieron. epistola ad Pammachium, contra errores Joannis Ierosolymitani, & refertur in d. cap. nasci, distin. 56. ubi Jephthe inter Viros sanctos Apostoli voce numeratus, meretricis erat filius. Si vero pro utraque parte, in materia filiorum & parentum circa mores, plura discere velis: consule Barb. & ab eo citatos in Collect. ad text. in d. cap. nasci, §. 6. distin. per totam.

Quo posito, non abs te erit querere, an filius illegitimus, qui per subsequens matrimonium fuit legitimatus, possit admitti in his Seminariis: In quo breviter dicendum est, quod licet illegitimi, per subsequens matrimonium legitimentur quoad omnia, ex text. in cap. tanta, qui filii sint legitimi, & pluribus tradit Garc. de benef. 7. par. cap. 2. num. 28. praeter Cardinalatum, ex particulari constitutione Sixti V. §. 5. §. 12. de qua Cohello in Notitia Cardinalatus, cap. 9. §. fed & audi: innot. §. illegitimi; tamen ad effectum de quo agimus, certe credo non proficere huiusmodi legitimitatem. Primum, nam cum Concilium requirat non solum esse legitimos, verum etiam legitimum matrimonium natos, licet verum sit hoc esse legitimos, non tamen verum erit affirmare esse legitimum matrimonium natos: ut communis Doctorum in Majoribus hanc requirementibus qualiter affirmat: quia est questio voluntatis, non potestatis: ut omnibus citatis Scribentibus de Majoribus materia resolvit Barb. in Collect. ad text. in d. cap. tanta, qui filii sint legitimi, num. 22. & seqq. & ita dicendum refert à Sacra. congress. idem Barb. in declarat. ad Concil. ad nostrum text. declarat. 5. Secundò; Ratio Concilii in fine frugis seu messis spiritualis, sub spe bonae indolis fundatur: quae cum incontinentia paterna deficiat, ob praesumptam similitudinem morum, matrimonium subsequens tollere non potest vitium paternum ante actum: & ita ratio Concilii semper vigeat.

Ex his etiam Secunda oritur questio, an filius natus ex legitimo matrimonio, verè contraído, qui tamen conceptus fuit ante matrimonium, possit in his Seminariis admitti? In qua breviter affirmative respondeo, nam cum habeat qualitates à S. Concilio requisitas, nihil obest conceptio ante matrimonium: hic enim verè est ex legitimo matrimonio natus; ergo conceptio ante matrimonium nihil officit. Licet enim valde controversum sit apud Doctores, an ad effectum legitimitatis attendatur tempus conceptionis, vel tempus natiuitatis: de qua late Sanchez lib. 8.

de Matrim. dist. 7. §. 7. num. 19. & plures apud Garciam de benef. d. 7. par. cap. 2. ex num. 5. cum pluribus seqq. & an in hoc differant quoad effectus Jus Civile & Jus Canonium? ex Covar. sic voluit Garcias num. 38. tamen in hoc casu possunt admitti omnes qui non sunt exclusi: sed exclusi non reperiuntur nisi filii illegitimi, qui non sunt ex legitimo matrimonio nati, ergo habens hanc qualiter, quia est legitimus, c. tanta, qui filii sint legitimi, cum aliis, & est ex legitimo matrimonio natus, admitti poterit; ex vulgari Regula, Odia restringi, favores convenit ampliari: l. cum quidam, 19. de liber. & posthum. cap. renovantes, dist. 22. cap. odia, de regulis Juris in 6. cap. statutum 22. de elect. in 6. quo Regula maxime procedit, quando lex est super facto negativo: ex Robles de represent. lib. 2. cap. 14. num. 10. Feder. de Senis conf. 25. num. 4. in fine, vers. in super, & hac ratione, in odiosis Statutus interpretationes ex conjecturis defumpra locum non habent; sed eorum verba stricte sunt accipienda: Glof. in cap. cupientes, §. quod si: de elect. & pluribus videndus Joannes Bertholdus in thesaur. Juris prud. lib. 13. cap. 16. num. 5. & ea ratione non esse exclusos credo.

Nec obstat, si dicas, hic dari eandem interpretationem representationis incontinentia paterna: quia licet verum sit, tamen non subisdem reperitur qualitatibus; cum velamen matrimonii statim subsequendum potius offendat in parentibus fragilitatem humanae naturae prona ad delictum, quam malitiam consideratam in illis aliis: & cum reperitur qualitas non solum legitimitatis, sed & natiuitatis ex legitimo matrimonio, diversissima est in uno, ac in alio ratio, cum ablatum sit impedimentum à S. Concilio indudum, ut in dispensatione ejus, qui conceptus cum impedimento, obtemperante dispensatione nascitur, qui legitimitatem ex meliori sententia adducta à Sanchez d. lib. 8. cap. 7. num. 19. Praecipue cum haec omnia ex Juris Canonici dispositione procedant, quod mitius in his casibus judicatur, quam Jus Civile: ut videre est in legitimacione prolis, per ea quae lato calamo profequitur Sanchez d. num. 19. Et in hoc casu statim matrimonium contractum, declarat aliquam habitam esse intentionem ad matrimonium in copula, quae diversissimam rationem constituit: ut in simili judicavit Rota apud Garciam qui plura adducit dict. 7. par. cap. 2. num. 40.

Tertio dubitatur an filii nati in figura matrimonii excludantur à Seminariis: de quibus videndi sunt text. in cap. Ex tenore, cap. 2. cap. Pralatum, cap. Pervenit, qui filii sint legitimi: In qua questione credo nullatenus excludi, ex cap. Cum inter 4. cap. Pervenit 11. cap. Ex tenore, qui filii sint legitimi: ubi matrimonio publicè & sine contradictione contracto, legitimi sunt filii concepti ante sententiam divortii: ut patet ibi: filii eorum non debent exinde sustineri iacturam: ut tenent plures quos longa manu congerit Castillo quotid. quest. lib. 2. cap. 11. num. 5. & 6. vide plures apud Barb. in Collect. ad text. in d. cap. Cum inter, num. 2. & seqq. & in d. cap. Pervenit, num. 1. & in cap. Ex tenore, num. 1. & 2. Bauny de Sacram. tract. 11. de Irregul. cap. 14. & ea ratione admittuntur ad Clericatum abique dispensatione: Castillo supra num. 19. Barb. num. 5.

Hae autem sententia extenditur ad filios natos post litem contestatam, etiam subsequuta sententia nullitatis matrimonii, ex d. cap. Cum inter: cum litem contestatio non inducat malam fidem quoad usum matrimonii, in his qui bona fide contraxerunt; nec interim ipsi privantur suae possessionis commodo, nec suspenditur inter eos carnale commercium: cap. 2. ut lite pendat. Et idem procedit lata sententia, pendente appellatione; ut pluribus resolvit Barb. in d. Collect. num. 13. In omnibus his casibus nec incontinentia paterna, nec delictum, nec aliqua malitia parentum per generationem in filium derivata praesumi potest, qui in figura matrimonii natus est: nec parentes ipsi deliquerunt, nec filio male indolis inditium ex tali congressu imputari potest, nec patet puniri.

Similiter etiam extenditur ad filios natos in matrimonio, in cujus celebratione Patentes deliquerunt, supposita tamen ipsius validitate: nam cum nati sint ex iustis nuptiis,

non est cur proles legitima non sit reputanda: ex pluribus adductis à Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 42. num. 8. Barb. in Collect. ad text. in cap. Quod nobis, num. 3. & 4. qui filii sint legitimi, ubi eum sextum respondet procedere in matrimonio clandestino. Ulterius etiam extendi debet haec sententia ad filios natos ex Parentibus, qui ante susceperant fidem, in gradu à Jure Canonico prohibito contraxerunt: cap. Gaudemus, qui filii sint legitimi: cap. Gaudemus, de divortii: Bauny dicto cap. 14.

Nec supradictis obstat text. in l. ult. Cod. de liberali Causa, ubi filii nati pendente lite super statu, matris sequuntur conditionem post sententiam; itaut si mater fere judicetur, ipsi libertate non gaudeant. Nam responderetur diversam esse rationem; cum respectu status, Jus sententia expectari jubeat, in d. l. ult. respectu vero legitimacionis, & contra: in d. cap. Cum inter: ut voluit Panorm. lib. num. 6. Rationem verò differentiae quate in uno secus ac in alio dispositum fuerit, tradit Zabarell. ibid. expos. 2. dicens: favorem esse filiorum quod expectetur ex parte sententiae, si forte ex ea liber vel ingenuus esse poterit ex ingenuitate matris, & ita ibi favor filiorum respicitur; qui hic considerari non potest, imò totum contrarium; cum favor constitat in eo quod expectata sententia pro legitimo reputetur: & hac ratione Praepos. ibid. num. 5. dicit statum libertatis non imprimere conceptio libertatem, sed bene statum matrimonii conceptio legitimitatem: ut profequitur Barbof. in d. Collect. num. 25. Quibus quo addo vim efficaciam, & reverentiam debitam Sacramento Matrimonii, etiam in figura contracto, tantam esse debere, ut filii legitimi reputentur: quae tamen ratio cessat in libertate & causa status, itaut in ea sententia expectanda sit; in illa verò contra: & ea ratione filii concepti & nati ex ancilla, per subsequens matrimonium cum ipsa scienter contractum, legitimantur: cap. 1. & 2. de conug. servor. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 20. num. 12. Barb. in Collect. ad text. in c. Tanta, qui filii sint legitimi, num. 6.

De Expositis verò est quarta dubitatio, an possint admitti? Cujus resolutio pendet ex illa questione, an Expositi reputentur pro legitimis? In qua variis credo admitti posse, cum tales sint capaces Ordinum & Dignitatum absque dispensatione, quia legitimi reputantur, ex Paleoto de Natis & spuris, cap. 63. num. 3. testante de Comuni, plures refert Gratianus veriorum dicens disp. 135. ex num. 31. usque ad 40. plures etiam apud Garciam d. 7. par. cap. 2. num. 7. licet ipse contrarium tueatur; Menochius de arbit. casu 396. in fine, Belletus Disquisit. Cleric. 1. par. §. 3. num. 34. Sayrus veriorum dicens in Theodoro lib. 6. cap. 10. num. 39. plures apud Barb. in Collect. ad Rubricam de Infantibus exposit. ubi innumeros etiam refert in additionibus ad eandem Collectaneam tomo 6. num. 2. Ratio est, nam spurus certam habet originem, & idem excluditur; cum dubitatione stante in Expositis, pro eorum legitimitate judicandum est; ex Ana. in cap. 1. de Infant. exposit. Puteo dec. 2. lib. 3. Peregrino de fidei con. art. 43. num. 71. Gratian. supra num. 34. & disp. 266. num. 22. & seqq. & multis patet exemplis, ut de Moyse legitur, Exod. 2. & Alt. 7. & de Semiramide, Paride, Cyro, Oedipo, & aliis profanae historiae testantur; quorum parentes metu alicujus periculi aut aliis de causis ipsos exponebant: Atque adeo per expositionem filii ad Hospitalale, non sequitur propterea quod sit illegitimus: Seraph. dec. 1300. num. 7. cum de Jure etiam Thebanorum statutum esset, ne civis Thebanus infantem exponere liceret, neque in solitudinem abicere, sub capitali poena; Auctor est Elianus lib. 2. de varia historia, Beyerlinch in Theatro vitae humane, verbo Expositi Infantes: quam poenam mitius agentes Christiani abrogarunt, Hospitalia haec instituenti ubi exponerentur, & alerentur expositi: ut videre est per text. in l. illud 16. l. sancimus 18. Cod. de sacros. Eccles. Et ea ipsa ratione nec hi Expositi excluduntur ab Ecclesiis, 110 in quibus vigent Statuta puritatis: ut tradunt late Perez de Lara de Anniverf. & Capellan. lib. 2. cap. 4. num. 39. cum seqq. Riccius post tract. de person. extragrem. Eccles. existens, in tract. de Neophitis cap. 7. num. 3. rationem reddentes, 111 quia cum versentur inter Christianos, in dubio quis praesumi-

ter, *vers. Magistri prefessi aliorum in specie.*
 199 Hos pueros Episcopus, inquit S. Synodus, in rot classes quot et videbitur divisos, juxta eorum capum, etatem, ac in disciplina Ecclesiastica progressum, partim, cum ei opportunum videbitur, Ecclesiarum ministerio addicet, partim in Collegio erudiendos retinebit, alioque in locum educationis sufficere; ita ut hoc Collegium Dei ministerium perpetuo Seminariis sit hæc autem Constitutio, cum ministeria in quibus occupandi sunt, respiciat, ex dictis explicata manet.
 200 Ergo jam ad modum habitus, & studendi formam Concilium progreditur: circa modum, Tonfura, & habitu Clericali ut præcipit, ut in omnibus fori privilegio gaudeant: Nam licet de *Jure Clerici primæ Tonfuræ*, & in Minoribus constituti, tam in Civilibus, quam in Criminalibus privilegio fori gaudeant, essentque exempti à seculari Jurisdictione, *c. Clerici, cum non ab homine, de Judiciis, c. 2. de foro compet.* motibus tamen receptum est, quod fori præcriptione non gaudeant: ex *Farin. & Gutier.* quos sequitur *Garcias de benef. 2. p. c. 2. num. 1.* & hodie ex decreto ejusdem Trident. *sess. 13. de reform. cap. 6.* hujusmodi privilegio non gaudent, nisi beneficium Ecclesiasticum habeant, & Tonfuram deferentes alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi interserviant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur: ex *Gratian. discept. 190. num. 9. & seq. Farinac. in pract. Crim. par. 1. qu. 8. num. 5. & a. n. 60. Gutierrez de Iuram. Confir. 1. par. cap. 17. num. 13.* plures apud *Garciam supra num. 2.* & apud *Barbosam in Collectanea ad Concil. num. 21.*
 204 Sed dubitari potest an hoc privilegio renuntiare possint Seminariis: Cui dubitationi negativè responderet, & vulgari, & ab omnibus approbata doctrina, que vult quod privilegium concessis toti Ordini Clericali renuntiare non potest: *cap. si diligenti, ubi Glof. de foro compet. DD. in cap. tua, de Apost. l. ius publicum, ff. de part. & aliis pluribus citatis tenent Rot. in Casenaten. Indultorum, 4. Decemb. 1614. & per eam apud *Posthum. post tract. de manut. legi. 321. num. 1.* in terminis renuntiationis privilegii defendi, & in terminis Seminarii, *Garcias num. 3.*
 207 Secundo dubitatur, an Seminariis Coronam non portantes fori privilegio gaudeant? In qua dico non gaudere: nam Tridentinum diversimodè circa hujusmodi privilegium loquutum fuit, *d. c. 9.* in habente beneficium, ac in Seminariis: in illis enim Clericalem habitum tantum desideravit, in his verò & Clericalem habitum & Tonfuram, exigis quare Tonfuram non deferentes privilegio fori non gaudere docuit *Garcias num. 4.* *Barbos. in Pastor. all. 2. 12. num. 19.* & in *remission. ad Concil. dista sess. 13. cap. 6. num. 21.*
 209 Tertio dubitatur, an dimittentes habitum Seminarii & Tonfuram, hoc privilegio penitus priventur? In quo breviter distinguendum esse censeo: vel enim habitum, à se gestari solum ad breve tempus possit, vel in perpetuum: primo casu gaudet, secundo verò è contra; ut videtur est per plures quos sequitur *Barbos. in Collect. ad Concil. dista cap. 9. num. 2.* rationem reddens, quia in primo casu adhuc pro Clero habetur, in secundo verò laicus reputatur.
 210 Ex dictis etiam plures questiones resolvì poterunt: videlicet in eo qui ex justa causa habitum vel Tonfuram non deserit, vel propter calvitiam, sive propter aliquam infirmitatem, qui nihilominus omnino fori privilegio gaudent: ex *c. Clerici, de vita & honest. Cleric. Squillant. de privit. Cleric. cap. 7. num. 6. & 7.* *Barbos. in Collect. ad d. c. 6. Concil. num. 22.* Omitto ergo plura que in hac materia disputari possunt circa modum gaudendi hoc privilegio, de quo DD. communiter in *Commentariis ad d. cap. 6. Concilii*, ubi latissimè videri possunt, ne in hac digressione liberum integrum consumam.
 211 Jam ergo ad ea quibus imbuendi sunt pueri progrediendum, de quibus sigillatim: & primum Grammaticam S. Synodus eos edoceri voluit, que cum janua omnium scientiarum sit, eam in primis callere oportet; sine ea autem ui-*

hil proficere possunt, cum sit scientia scribendi & cognoscendi quod quis proficitur; secundum *Artif. lib. 6. Topic. de qua innumera congerit Beyerlinch in Theatro vite humane, verbo Grammatica*, ubi quando incipit edoceri invenies. Grammaticorum autem doctrina etiam potest proficere ad vitam, dum fuerit in meliores usus assumpta; inquit *D. Hier. in Epist. 1. ad Tit. ad c. 1.* Quod quidem etiam in *Legè Veteri observatum reperimus, in Alib. Apostolorum, cap. 4. vers. 5. ibi: Factum est autem in crastinum, ut congregarentur Principes eorum, & Seniores & Scribe in Jerusalem, ubi Scribe erant sapientes.* Latino donato aliquando vocabulo, inter ceteras scientias, Grammaticos dicebant illos qui litteras noveant, videlicet legere & scribere; qui Auditores corrigebant, & interpretabantur, atque in omni questione de historia & fabula & sensu Auditorum judicabant; de quo & de Scribarum officio & munere plura tradit *Lorinus in Alia. Apost. dist. vers. 5. Scriba, cum seqq. Re- & igitur à Grammatica S. Tridentina Synodus incipit edocendi præceptum, cum per eam Sacra Scripturæ intelligantur, c. Si quis autem, 37. dist. & hac ratione adest præceptum eam legendi in cap. Si quis artem Grammaticam, eadem dist. 37.*
 Computi etiam Ecclesiastici scientiam edici voluit, que ad proprietatem recitationis Officii spectat, in qua Seminariis exercendi sunt: Quod valde expedire dignoscitur ex ordine perpetuo juxta hoc computum recitandi Officium: quod scripsit *Gavant. in Rub. Breviar. fol. 223.* Aliarum etiam bonarum Artium notitia imbuti Scholares præcipit; que omnia ad laudem Doctorum & Scientiarum spectant, de quibus in *principio huius Capituli* egimus, & ita explanatione non indigent.
 Pergens præterea ad explanationem bonarum Artium, Sacram Scripturam in primis edoceri voluit, cujus laudes hic exponere nostra imbecillitas, humili indignitatis confessione non audeat. Si tamen utilitatem lectionis librorum sacra Scripturæ, & damna librorum Gentilium & Hæreticorum scire desideres? Confule *Gratianum tota dist. 37. & 38.* plures quos refert *Barb. in Collect. ad Rubric. d. dist. 37. & in Collect. ad Conc. sess. 4. de Canon. Script. num. 2.* Mali enim libri ut errores refutentur, & fraudes detegantur, à Doctis legendi sunt; *c. 1. dist. 37. Penna in direct. Inquisit. p. 2. Comment. 68. lit. B.* ita etiam Scriptura rectè interpretata, juxta Germanum Catholicæ Ecclesiæ sensum, vita est expertis, idcirco verò vel hæreticis mox & jugulatio: de quo vide *Lorinum in Alia, cap. 13. vers. 27.* totum etiam hoc à *Legè Veteri* initium sumpti præceptum: nam ut ibi legitur *Qui enim habitabant Jerusalem & Principes eius, hunc ignorantes, & voce Prophetarum, que per omne Sabbatum leguntur indicantes impleverunt: ubi Lorinus latè de hac lectione & in 22. disp. de Scriptur. & in Prolog. ad Isaïam.* Tantum enim menu Concilii convenit scire in ea explicanda sinceritatem, quam observare debent tum Magistritum & Discipuli: de qua *Conc. Generale 5. Constantinopolitana num. 2. Coll. 5. & Collat. 8. Item 6. Constantinopol. can. 19. num. 3.* de quo plura tradit *Cresp. in Summa Ecclesiastica. discip. verbo Scriptura sacra. Vno enim inebriantur quando Scripturas sanctas male intelligunt atque pervertunt: sincera quando seculari abutuntur sapientia: verba sunt S. Hier. lib. 9. ad cap. 28. Isaïa, que habentur in cap. vino, 37. dist. Ideo perpetua lectio Sacrorum, & eorum, qui ad hoc ministerium aspirant, sacratum litterarum esse debet: de quo est text. in c. 1. & tota dist. 38. ut non iusta solum sensum, quo sponte præsumpti, etiam si verbis Scripturæ non repugnet, sed ex ipsis Scripturis sensus veritatis capiendum est: *c. relatum, 37. dist. dist. de quo item eadem sancta Trident. Synodus sess. 4. de editione sacrorum librorum, idem præcepit: cujus verba transcripsi in obligatione Parochi Possive. de offic. Curat. c. 3. num. 16.* & plura tradunt *Cened. Collect. 8. ad Decretales, & Barb. cum pluribus in Collect. ad Concil. d. sess. 4. & circa modum adulterandi sacra Scripturam, & SS. Patrum doctrinas, eo modo quo hodiernis temporibus plures Predicatoribus utuntur, & de remedio, vnde de optimis text. in d. c. relatum, 37. dist. Vide etiam Jo. Ludovicum Vivaldum de Montetegli, Ordinis Prædicatorum**

torum, in opusculo de duodecim persecucionibus Ecclesiæ, qui post traditas persecuciones Judæorum, Gentilium, Hæreticorum, Maurorum, Magorum &c. fatetur ultimam persecutionem Ecclesiæ ante tempora Antichristi futuros esse plurimos Prædicatores, vaniloquos, gerrulos, affectantes stylum; mordaces, inflatos, dicentes subilia, non utilia. Si verò scire desideres librorum profanorum lectionis commoda seu utilitates, & incommoda seu damna, & que ipso legitio prohibita fuerit initio nascentis Ecclesiæ: Confule *Cenedo in Collect. ad text. in cap. fraternitatis, de heretic. num. 3. fol. 110.*
 225 Libros item Ecclesiasticos præcipit explicari, ex quibus scientia Scripturæ sacrae intelligitur: ut optimè docuit *Cresp. specul. latè, loco superius citato, & quales sint explicat Concilium, idest Homilias Sanctorum Patrum, atque Sacramentorum tradendorum ritum; maxime quæ ad Confessionis audiendas videbuntur opportuna, & Rituum ac Cæremoniary formas edicent, ac Concilium; quæ uno verbo complectimur dicendo, quod scientia talis esse debeat, ut verum ac perfectum Clerum compleat: prout omnia sumpta sunt ex text. in cap. que scripsit, 38. dist. ubi ita scribitur: *Que ipso sacerdotibus necessaria sunt addiscenda, idest, liber Sacramentorum, Læctionarius, Antiphonarius, Baptisterium, Computus, Canon Penitentialis, Psalterium, hodie per circulum anni, Dominicus diebus, & singulis festivitibus apta. Ex quibus omnibus sumum deseruit, Sacerdotis nomen vis in eo consistit: quia valde periculose sunt Evangelica mine, quibus dicitur, sic acut cæco ducatum præstet, ambo in joveam cadunt: de quo plura tradunt DD. quos sequitur *Barbos. in Collect. ibid.* quorum omnium utilitatem tradit *Zepherinus Papa Epist. 1. ad Episcopos Sicilia, relatus in cap. sicut scellas, 38. dist. dicens: Si vultis Stellas Cæli non extinguat mox, sicut mentes fidelium firmamentum inherentes Sanctæ Scripturæ, non abscerat mundana iniquitas.* Unde *S. Hier. dicebat in cap. nunquam, de Consecr. dist. 5. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis: ut enim dicebat idem Hier. in cap. sicut Apostolorum, 38. dist. Si vultis Apostolum Paulum Christus Dei virtus est, Deique sapientia, & qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem cuiusque sapientiam; ignorantia Scripturarum, ignorantia Christi est: licet enim bonas Artes nosce optimum sit, tamen in eis omnino delectari castigatione divina reprehenditur, ut legitur in *can. legimus, 37. dist. per hæc verba: Legimus de B. Hieronymo, quod cum viri legeret Ciceronis, ab Angelo correptus est, eo quod vir Christianus pagianorum signentis intendere: tamen intexere unam cum alia lectione licet, exemplo Moysis Danielis, & D. Pauli, de quo est text. in c. turbat. cap. qui de mensa, 37. dist. & circa lectionem sacra Scripturæ extat insignis S. Clementis Papa locus lib. 1. Constit. Apostol. c. 7. fol. 450. ita erudiens nos per hæc verba: Abstine te ab omnium gentilium libris, quid enim tibi cum externis libris, vel legibus, vel falsis prophetis: quia quidem leves à fide abducunt. Nam quid tibi deest in lege Dei, ut ad illas gentium fabulas confugas? nam si historica percurrere cupis: habes Reges: si Sophistica, & poetica: habes Prophetas, & Job, & Proverborum Auctorem, in quibus omnis Poetica, ac Sapientia accuratam rationem invenies: quoniam Domini Dei, qui solus est sapiens, voces sunt. Quod si cantilenas cupis: habes Psalmos: Si rerum origines nosse desideras: habes Genesis: si leges, & præcepta: gloriosam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine.*
 Sed & hic admirationem forsitan alicui ingeret, pueros hos talium imbuendos esse lectione librorum, incapaces enim alicui videbuntur eos intelligendi, præsertim de lectione Homiliarum. Quibus duplitem responderet, vel id majoribus, & eis qui jam in aliis fuit exercitati præcipitur, vel etiam si de minoribus loquatur, utendum esse consilio D. Hieronymi. *ad Latam, de institutione filiole, ubi eam in simili casu docens quomodo instruenda sit, per hæc verba scribit: Fiant ei literæ vel buxæ, vel eburnæ, suis nominibus appellentur; ludat in eis, ut & lufas eruditio sit, & non solum ordinem sed et litterarum, ut memoria nominum in Canticum transeat, sed & ipse inter se crebro ordo turbetur.*
 Frances de Eccles. Cathedr.***

& mediis ultima, primis media miscantur, ut eas non solum tantum, sed & visa noverit: cum verò exierit tementi manu, solum in terra ducere, vel alterius superposita manu teneri, tegantur articuli vel in tabella sculptantur elementa, ut per eosdem sulcos inclusa marzibus trahantur vestigia, ut foras non queant vagari. Ad eum enim modum erudiendi sunt pueri, ut quando ad mediocrem ætatem pervenerint, canitiem senectutis imitentur, & Ecclesiæ Dei per plures annos interserviant: quo pacto utilius erit in Republica, Magistratus creare Juvenes cum senibus simul, ut consilio senū assuefacti melius Rempublicam regant; exemplo Romanorum, qui usque ad tempus Papyrii juvenes filios Senatorū, ut instruerentur, in Senatu & Comitibus admittentur, teste *Macrobio lib. 1. Saturn. & Aulo Gellio Notium Atticorum, lib. 1. c. 25.* Nostram defendit sententiam videndus latè & doctè pro more Fr. Joannes Marquez in *Tractatu del Governador Christiano, lib. 1. c. 5. per totum.* Cum enim ex divinis Scripturis integram quis & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit si aliquid ex eruditione communi, ac liberalibus studiis qua fortè in pueritia attrigit, assertionem veri dogmatis conferat: verba sunt text. in c. relatum, 37. dist. Timeant ergo Episcopi, hanc lectionis doctrinam omittentes docere per Magistris, justam Dei Opt. Max. indignationem in castigatione Heli Sacerdotis; qui licet sanctus fuerit, tamen quia filios suos non erudit in omni disciplina & correptione, supinus cecidit, & mortuus est: ut in c. legant Episcopi, 37. dist. Instruantur ergo pueri, ut Episcopi hanc castigationem effugere possint, quorum subditi filii sunt spiruales. Et ad sciendum quos libros eligere debent, & quomodo docendi possint quos fas in difficultibus & intricatis Doctorum locis, præcipue circa sacra Scripturam, perlegant text. in c. de libellis, 20. dist. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 12. n. 6. Card. Baton. tom. 10. Annual. Anno Christi 855. num. 17. Plures apud *Barbos. in Collect. d. text. & denique adolescentium educatio, ut uno verbo comprehendatur, laboribus, & non delicta fieri debet, teste Alzedo in praxi Episc. c. 5. n. 7. vers. ab his enim. Quare totum hoc, circa lectionem librorum in Seminario faciendam judicio Episcopi relinquatur, ex decreto Concilii, si debeantur autem: *Fufcus de vitiis lib. 2. cap. 16. num. 14.* Episcopus igitur alios libros pro qualitate terræ, ut Seminarium erectum est, addere potest, veluti Catechismum editum ad Parochos in Concilio Trident. iussu Pii V. item alios Catechismos, veluti magnum & parvum Petri Canisii venerandi Viri Societatis Jesu, ut notavit *Fufcus num. 14.* in super & alium Bartholomæi Carranza de Miranda Dominicani Archiepiscopi Toletani, dignum sanè ut præ manibus sapè à Seminariis habeatur; aliumque novissimè Hispano sermone editum Joannis Eusebii Nieremberg Societatis Jesu, qui maxime conducit ad alios libros utiliter legendos, Ciceronem scilicet de Officiis, pro Rhetorica, S. Ambros. de Officiis, qui pro præstantia, & ad Christianas virtutes addicendas maxime juvabunt, ex *Fufco dicto num. 14.*
 Verum cum totus scopus sancti Concilii sit, eos non solum literis, verum etiam virtute (quod principalis est) erudire ad vitam Christianæ regimen, pergit præcipiendum quod singulis diebus Missam audiant, singulis mensibus confiteantur peccata, & juxta Confessoris judicium sumant Corpus Domini nostri Jesu Christi, Cathedralique & aliis locis Ecclesiæ deservitis festis interserviant: Quæ omnia desumpta sunt ex text. in cap. multi Sacerdotes, finali, dist. 40. Nam Seminariis eorumque Præceptoribus, inter plura que notari digna sunt, rectè congruunt sequentia verba: *Bene vivendo, & bene docendo, populum instruis quomodo debeat vivere: bene autem docendo, & male vivendo, Deum instruis quomodo te debeat condemnare: inuititer enim literis imbuerentur, si Scientia vera, que Christus est, & is crucifixus, juxta Apostoli sententiam, earent: scientia vera est, ea per quam Christus inventus & noster, d. c. legimus, 37. dist. ideoque si qui scientiis secularibus tantum intendunt, in vanitate sensus ambulare dicuntur: cap. Nonne, circa medium, dist. dist. 37. qua ratione si**

quis existimet se prudentem posse fieri sine vera sapientia, stultus est; cap. qui sine, 3. quest. 7. atque iteod recta cum ratione Sacrificio Missæ interesse jubentur, de cuius devotione innumera sunt exempla miraculorum, de quibus videntur plures citati à Barbof. in rub. de celebr. Missarum, n. 1. & 6. De Confessione, & Communionis frequentia, vide plura apud Joannem Sancium, qui innumeratos citat in selectis, cap. 22. & 23. & Barbof. in d. Rub. de celebr. Missarum, num. 6.

Unum omniter nolo, propentiam sanctæ Synodi in remittendo se ad prudentem Confessarium in Eucharistia Sacrae Administratione, idem constituisse quod divini Numinis impulsu sequebatur Sanctus Philippus Neri Patronus principalis meus, & singularis, ipsorum temporum spiritualis vice Magister insignis, qui cum Romæ degeret, ipsi etiam temporibus quamplurimum illorum Patrum, qui facro interfuerunt Concilio, ibi commemorantium, dux & magister fuit, etiam in Sacramentorum dispensatione vel sumptione; ille inquam qui Ecclesie testimonio, innumeros Christo filios, & per totum illud Caput materiam educationis tractavimus. Ex quo pie credo, hos Patres Concilii, doctrina Sancti Philippi circa hoc decreto usos fuisse, ab eodem sumpsisse, cum eo tempore à Romana Curia plures ad S. Concilium profecti fuerint: nihil enim sic juvat ad virtutes conservandas & augendas, præcipuè ad Castitatem integrè servandam, quam frequens Confessione & Communionis usus; ex his quæ tradit Pellizzarius in Man. Regul. tom. 1. tract. 4. de votis Regul. cap. 3. de voto Castitatis sect. 1. num. 18. quæ cum propria virtus sic Clericorum, cap. ante triennium, §. nullus, distin. 31. S. August. form. 249. de Tempore, de quo plura dixi in eadem vita S. Philippi Neri lib. 2. cap. 26. ex num. 1. cum segg. meritò ex antiodoto frequentationis Sacramentorum in juventute, ab impuris mundi & carnis illecebris eos tueri; & à primo tyrocinio hac ratione Angelicam illam puritatem cæteraque virtutes omnes edoceri S. Synodus procurat.

Quoad assistentiam in Ecclesia Cathedrali diebus festivis, seorsè difficultas, cum enim Seminaria ad literam studia Juventutis fuerint instituta, quare omnibus festivis diebus in Ecclesia assistere jubentur, cum talis interuentia studio literarum advesari videatur? non enim diutius rebus infimul vacare possunt. Facillimè tamen respondetur, nam ut ait D. August. form. 26. de verbis Apost. Litterarum studium ita debet ordinari, ut anime cura non impediatur: quo pacto intelligendus est Apost. Paulus ad Eph. 5. 15. dum ait, Redimentes tempus, dixi etiam in vita S. Philippi lib. 1. cap. 5. num. 1. Cui adde Pellizzarium in manual. Regul. tom. 1. tract. 1. cap. 5. num. 22. & ita ex assistentia

in Ecclesia, scientiam consequenter; munus enim Clericorum non solum in doctrinæ Lectionibus, verum etiam in Psalmis, Canticis, & exercitiis spiritualibus situm est; ut est text. in ch. sigitur, dist. 23. Et non solum bonis spiritalibus, sed & temporalibus uberrimè abundabunt; Exemplum Illustrissimo Angelopolitano, nunc verò Oxoniensi, D. Joannes de Palafox, Viro undequaque virtute, prudentia, & omnimoda literaturæ venerando, cuius laudes ob ejus modestiam sileo, licet Sententiam D. Augustini sequendo, eas propalare possem, dum ait: In laudator securus est, ubi non timet, ne de laudato erubescat. Sed ejus opera clamant, sua scripta fatentur, & omnes ejus actiones sanctæ vociferantur, ita ut alienis laudibus non indigeat; Is ergo in vita S. Joannis Patriarchæ Alexandria, cognomento Elemofynari, cap. 38. refert de duobus Clericis, qui more illorum temporum cum Sacerdotibus non essent, opera manuum suarum se & familiam suam sustentabant, quorum alter mediocriter artificii sui artem callebat, alius verò supremum peritæ fastigium attingerat: Primus laborabat, sed Floris Ecclesie sedulo & devotè assistebat, alius

242 toto die operi incumbebat; cumque iste videre alium maximè divitiis & commoditatibus abundare, ipsum accersit, causamque ab eo interrogat, differentias laboris & peritæ ponderans; at ille juramento petito ab alio de silentio observando, Respondit causam esse eo petendam, quod Deus Opt. Max. assistentiam illam divinis Officiis remuneraret in eo, quod vel eundo, vel revertendo, semper vel pecuniam, vel aliam rem pretiosam inveniret, qua ditaretur. Anxius iste, & pecunia cupidus, an idem ei contingere posset interrogat? Respondit alter, Deum nequaquam acceptorem esse personarum: at ille, tecum ergo semper in Ecclesiam per biennium associatus ibi: in cujus executione pergebant ambo simul, atque iste oculos à terra nequaquam avertēbat, existimans in quolibet gressu thesaurum inventurum; quem cum non reperiret; causam à socio interrogat? patientiam ille ab isto & perseverantiam poposcit: biennio impleto, cum vel pecunia, nec quidquam aliud pareretur, conquitur de socio, cui ille: Amice numera pecuniam quam duobus istis annis lucratus fuisti, numera item id quod in sustentatione familie expendisti: attente quæso quantum pecuniam postea in domo invenies, quanta item antea tibi supererat; quo factò, duplicatum invenit patrimonium. At ille: Amice, vide quæso quomodo Deus tibi pecuniam, quam in via invenire volebas, domum portavit; quid enim interest vel in via invenire, vel carius opus manuum tuarum vendendo, aut bonis conditionibus seu modico pretio quod tibi opus erit emendo, aut alia infurcabilia via rem familiariter implere? qua ratione socio convictus fuit: & nos docemur operibus virtutis nostro muneri non contrariis, sed conformibus, non solum nihil deperdi de literarum studio & scientia, verum etiam plus augeri: si enim nostris viribus fidendo, omni conatu studio vacare voluerimus, operibus misericordie, & Ecclesie assistentia deficiendo, Deus nobis intellectum obstruet, nec difficultates callebimus: si autem in Deo confidentes Ecclesie vacaverimus, ipse Dominus corda, & intellectus nostros lumine suæ claritatis illustrabit; ut & videre possimus, quæ in scientia agenda sunt, & in operibus bonis quæ recta sunt faciendum. Exemplum item dante eodem S. Philippo Neri, qui dum magno Cardinali Baronio, tunc temporis alumno suo, Annua Ecclesiastica ad consultandos Novatores scribere juberet, variis & quamplurimis exercitationibus Ecclesiasticis, operibusque suis Oratorii exercit, cuius institutor fuit, idest Concionibus, Confessionibus, & aliis exercebat, nec vel in minimis defecere pariebatur quantoque ipse anxius ea effugere studebat, tanto plus ab eodem S. Philippo omnia simul adimplere cogebatur: in quæ omnia tandem feliciter perfecit, ita ut ipse Sanctus in die sui obitus ei annuntiaverit Annuum Opus non tam viribus Baronii, quàm superna virtute fuisse absolutum: ut etiam notavimus in eius vita, lib. 1. cap. 30. ex num. 5. cum sequentibus.

Jam ergo de Magistris videamus, & antequam ad eorum qualitates accedamus, observandum est ipsos debere honorari à discipulis, ex quorum studio animi ipsorum elucescat, in quibus, ff. de donat. ut in discipulis imperium quodammodo habere dicantur, quos iteod corrigere, & reprehendere leviter debent, non vero aspere, juxta notata per text. & DD. in cap. ad audientiam Apostolatus nostri, & de homicid. Fulfus dicto cap. 29. num. 18.

Sed quia frustra discipulus absque Magistro; ex optima doctrina text. in c. cum Magistrum, de elect. ubi dicitur: Si quis non discipulus, quomodo Magister? qualitates Magistrum inquiramus: Prima est, ut manufacturine utatur, compatiendo infirmitati discipulorum; ut sint rigidi cum moderamine, nam nimia libertate regendi frangitur autoritates: c. quando, 86. distin. ut sint atatis competentis, & experientia polleant ac methodo docendi; ut diligentes, non negligendo scholares, & arrogantiam fugientes, humiliter enim doceant quæ sciunt; de quibus Fulfus dist. cap. 29. ex num. 19. debent item esse in sermone veraces, in iudicando justis, in consilio providi, in commissio fideles,

fideles, constantes in vultu, pii aspectu, virtutibus insignes, honestate laudabiles; prout oportuum fuerit rigidi, ut lites & jurgia dissolvant, oblatrantes remodeant, obloquentes reprimant, proceventes castigent; & præcunctis, prius dicant quàm doceant, ut ex Cicerone ad Atticum refert Cælius Rhodig. Antiq. Rom. lib. 11. cap. 5. & ex eis Beyerlinch in Teatro vite humane, tom. 5. verbo Magistri, vers. ad Magistrum, ubi alia vide; periculofissimum enim est statim fieri Magistrum eum qui discipuli scientiam nondum calluit, & recenter studiosum in primo tyrocinio affectare Magisterium præsumptio est, & discrimini obnoxium, ut in via spirituali pluribus probat doctus Serlogus in Salomonem, vol. 3. veltigazione 34. cap. 6. sect. 7. fol. 440. In docendo nimis curiosus non debent pueris prædicare, sed erari convenientia, juxta præceptum Trident. sess. 25. de Purgat. vers. apud rudem: de quo etiam videndus Fulfus d. lib. 2. cap. 29. num. 12. Procurent item Magistri & alii Præfecti ut pueri Magistros suos diligant, amor enim Magistri plurimum juvat ad discendum: ex optima dec. Rota 321. n. 8. & 9. post tract. Posthis, ubi plura invenies. Multum enim valet amor discipuli apud Magistrum, & acceptus modus legendi; nam alioquin unus cum uno proficiet, qui cum altero oleum & operam perderet, ut citato Joanne Andrea in c. quanto, & Magist. tenet Rota d. dec. 321. num. 9. idque ego in me ipso experius sum, dum Salmantica studio Juris Civilis vacarem, ubi Digesti veteris Cathedralium Anno 1626. regente D. Gregorio de Portillo doctissimo Viro, summa alacritate adhibebam, sed cum eo tempore ad vesperantiam Cathedralium ascendisset, à successore materiam profectui volui, ob cuius vocem femineam & affectationem in explicando adhuc ego puerulus tanto tædio affectus fui, ut licet ille doctus & peritissimus esset, lectionem relicturus fuero compulsum. Et tandem Magistri primum moribus, postea scientia excellere debent: ex Gloss. in c. Quanto, verbo Idonei, de Magist. Rota supra num. 11. & denique bonam conversationem habere oportet, c. Valentianus, 63. distin.

258 Hos autem Magistros, ut pat est consequetur Episcopus si liberali mercede eos conducat: de quo plura extant exempla apud Beyerlinch in Teatro vite humane, verbo Liberalitas, vers. in studiis literarum, fol. 88. Quorum maxime interest bonos habere discipulos, quia exinde dici solet, honorem esse Magistri: ex Imperatore in proemio Digestorum, ubi Cagnolus num. 252. Fulf. de Vist. d. lib. 2. cap. 29. num. 18. optimi item erunt Magistri, si Episcopus aliquando Magistros coram se vocari faciat, etique rationem officii ipsi injuncti petat, ipsosque serio admoneat: juxta notata à Bobad. in Polit. lib. 2. cap. 13. num. 66. An verò de propositionibus inter legendum dictis & Scholaribus propositis Episcopus cognoscere possit inquirere & corrigere? dicas quod sic. Quod si ad Tribunal sancti Officii pertineant, quomodo se gerere debeat Episcopus: vide latè Marantam controu. lur. tom. 5. refol. 58. per totam.

267 Omnia ergo ista Episcopi idest tam pro Seminario inflituendo quam conservando cum consilio duorum Canoniorum seniorum & graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus sanctus suggererit, constituent, etaque ut semper conserventur operam dabunt. Cujus rei ratio ex eo deducitur, nam Episcopus in arduis consilium debet exquirere à Capitulo: Valenzuela conf. 122. num. 36. & DD. communiter, Barbof. dict. allegat. 77. num. 31. & de univers. lur. Eccles. ubi de Seminariis: Daniel de Nobil. d. disp. 38. num. 9.

268 Nihil enim Caput sine membris facere debet, cum inter se unum Corpus efficiant: Episcopus enim in Civitate & Diocesi est Caput. Capitulum verò Ecclesie Cathedralis, & membra inquiramus: Prima est, ut in Prælatiis, & principaliter hoc procedere in Ecclesia Cathedrali, ex Valenz. conf. 122. n. 9. tom. 2. diximus in tractatu unico & perennis Cathedralitatis Ecclesie Cesar augustana cap. 1. num. 3. Hinc est quod quando Episcopo & Capitulo aliquid committitur, quantum potest Episcopus solus, quantum valet totius Capituli dispositio: ex Jason. in l. Juris gentium, §. Eadie, num. 11. ff. de pact. resolvit Valenz. n. 32. Unde licet Prælati in

rebus communibus plenam habeat administrationem, nec alium teneatur requirere, Valenz. sup. n. 36. taliter quod de 170 Jure Episcopus sine consensu Capituli possit agere in communibus; non tamen è contra: ex text. in c. Scire debet, 7. g. 1. nam cum Caput sit, absque eo nihil fieri potest: d. Novit, de his que sunt à Prælat. cap. Cum non liceat, de presumpt. & cum ad ipsum solum de Jure pertineat administratio, ex 272 abundè dicti à Valenz. n. 39. & segg. Limitatur tamen à S. Tridentina Synodo, ut ex ratione dicta absque duorum Canoniorum consilio disponere non valeat.

In quo notandum est, quatuor Clericos deputare debere, duos de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter verò à Capitulo eligendus est: item duos alios de Clero civitatis, quorum etiam alterum Episcopus, alterum verò Clerus eligere debet ad Seminariam, & sustentatio per contributionem disponitur ab eodem Concilio; de quibus infra: duos verò de Capitulo ad omnia alia buculque dicta assumet, cum quorum consilio disponere, præter exactationem, quæ ad Episcopum solum spectat: plures apud Danielem de Nobilibus d. disp. 38. n. 11. In quo notandum est, quoad dispositionem omnia esse Episcopi, & consilium tantum teneri requirere, non tamen sequi; ut omnibus pluribus, quæ congeri poterant de eo qui teneatur adhibere consilium, tenent Gonz. ad Reg. 8. Cancell. gloss. 46. n. 47. Barb. in Collect. ad Concil. d. sess. 23. c. 15. n. 6. Riccius in Praxis Seminar. decis. 41. n. 2. secundum modernam impressionem, aliis; 80. n. 3. in secunda edit. Fulf. de Vist. lib. 1. c. 16. n. 8. Garc. de benef. p. 12. cap. 2. n. 191. Barb. in Collect. decis. Apostol. collect. 667. n. 1. & ex pluribus tenet Bellarminus in observationibus doctrina ad nostrum text. vers. Cum consilio, ita ut gesta ab Episcopo, irrequisito consilio antequam gerantur, nulla sint: ut pluribus resolvit Daniel de Nobilibus d. disp. 38. n. 11. ubi declarationes Sacrae Congregationis adducit. Hos verò semel electos, nisi iusta & legitima præcesserit causa, mutari non licet: ex Fulf. d. n. 7. Bellarm. in observationibus doctrina ad nostrum text. Barb. in Pastor. d. alleg. 77. num. 31. Quod Juri Communi conforme est, & quandoquidem semel attributum ministerium manuale, absque legitima causa aufertur non potest; quiddid sit in beneficialibus: de quo latè Gonzalez ad Reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 6. ex n. 40. cum segg. ipsique Canonici & deputati, quandocumque in negotiis Seminarii occupantur, lucrantur distributionibus; cum in eis ratio publicæ utilitatis, & servitium vigeat Ecclesie; ut per Moynetam de distrib. p. 2. qu. 8. n. 17. Barb. in Collect. ad Concil. d. sess. 23. cap. 15. num. 8. sed de hoc infra.

Sed hic dubitari potest, an spoliato & ejecto Seminaria absque causa per Episcopum, ei competat remedium reintegrande possessionis? In qua questione dico competere, cum hoc remedium competat cuicumque spoliato, dummodo precaria non sit possessio, præcipuè si ejectio fuisset dolosa: Gonz. ex nu. 48. usque ad 51. imò contra ipsum Episcopum debet manuteneri, cum possidens precario manutendus sit, non solum contra Tertium, Cancr. v. ar. segg. fol. p. 3. cap. 1. n. 41. sed etiam contra dominum & rogatum, quotiescumque intervenit ejus possessio: etiam si Episcopus possessionem præterdeteri ejiciendi; quia licet possessio precaria dicatur iusta, donec voluntas domini durat, & finita voluntate è contra, tamen in hoc Judicio non attenditur an possessio sit precaria, rogata, clandestina, violenta, sed injusta; ut videre est per ea que latè docet Posthius de manu. obser. 42. ex n. 122. usque ad 126. & ita, saltem dum discernitur causa remotionis, negari non potest manutentio; exemplo Regularium: ut est decisio Rote in Pacen. Capellaniarum 29. Inti i 609. coram Cavalleto decis. 72. ad idem videndus Lotter. de re benef. lib. 1. qu. 33. ex num. 21. usque ad 23.

Disciplinam verò Ecclesiasticam, & omnia alia sepius visitando Seminaria Episcopi & Adjuncti conservare facile possunt, nihil enim aptius ad hoc intentum; cum ex frequentibus visitatione omnia emendentur: scopus enim visitationum est, sanam orthodoxamque doctrinam expulsi heresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, popululum cohortationibus, & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, & cætera demique, prout

Francis de Eccles. Cathedr. V 4 locus,